

Leerboek voor de Arbeidersbeweging

Partijbestuur der CPN

2^e Aflevering

Pegasus, 1949

www.MinisterieVanPropaganda.org

LEERBOEK VOOR DE ARBEIDERSBEWEGING

Samengesteld door het Partijbestuur der C.P.N. (De Waarheid)

2e Aflevering

UITGEVERIJ PEGASUS - AMSTERDAM - 1949

**Leerboek
voor de
Arbeidersbeweging**

SAMENGESTELD DOOR HET PARTIJBESTUUR DER C.P.N. (DE WAARHEID)

2e Aflevering

UITGEVERIJ PEGASUS - AMSTERDAM - 1949

HOOFDSTUK 1

Imperialisme, het hoogste stadium van het kapitalisme

Wanneer wij over het imperialisme spreken, dan bedoelen wij een ontwikkelingstrap van het kapitalistische stelsel, die Lenin de hoogste ontwikkelingstrap (stadium) van het kapitalisme heeft genoemd.

In dit stadium treedt het kapitalisme omstreeks de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw.

Het kapitaal had reeds op de gehele aardbol beslag gelegd en alle koloniale gebieden waren tussen de kapitalistische staten verdeeld.

Het kapitalistische productiestelsel was tot een wereldstelsel geworden. Over de gehele aarde heerste één economische wereldhuishouding.

Daar binnen vormden zich tegenstrijdige kampen van diverse groepen staten, die o.a. door middel van oorlogen elkaars grondgebied, koloniën en invloedssferen (afzetgebieden) betwistten.

Onder deze omstandigheden kan men de maatschappelijke ontwikkeling van Nederland slechts begrijpen, wanneer men haar in het licht van de internationale ontwikkeling bekijkt.

De herverdeling der wereld

Tot aan het einde van de negentiende eeuw hadden de kapitalistische staten hun macht uitgebreid door het in bezit nemen van gebieden, die „aan niemand" toebehoorden, d.w.z., die nog niet door een bepaalde kapitalistische staat als kolonie werden onderworpen. De strijd om de herverdeling van de wereld begon

in 1898 met de oorlog van de Verenigde Staten van Amerika tegen Spanje. Als gevolg daarvan ontnamen de Verenigde Staten Spanje zijn koloniën op PortoRico, Guam, de Philippijnen en Cuba.

Hiermede werd een reeks veroveringsoorlogen geopend: van Groot-Brittannië tegen Transvaal (Boerenoorlog 1899), van Rusland tegen Japan (1904—1905), van de Balkan-staten tegen Turkije (1912) en van de Balkan-staten onderling (1913).

Er vormden zich in de wereld twee kampen van imperialistische staten. Het ene stond onder leiding van Duitsland, verbonden met Oostenrijk-Hongarije en gesteund door Bulgarije en Turkije. Het andere kamp stond onder leiding van Engeland, verbonden met Frankrijk en Rusland, welk bondgenootschap de „Entente" werd genoemd, en waarbij zich later Italië aansloot.

Duitsland had zich na zijn overwinning op Frankrijk in 1871 zeer snel tot een grootindustrieel land ontwikkeld. Het stak Engeland als oudste industrieel land, dat de „smidse der wereld" werd genoemd, naar de kroon.

In tegenstelling tot Engeland echter was Duitsland bij de wedren naar koloniale afzetmachten en grondstofgebieden ten achter gebleven.

Uit deze tegenstelling ontbrandde in 1914 de eerste wereldoorlog, waarbij alle landen der wereld betrokken werden, met uitzondering van enkele kleine staten, o.a. Nederland.

De oorlog eindigde in 1918 met de volledige nederlaag van Duitsland en zijn bondgenoten.

Hierdoor verkregen de machten van de Entente de wereldheerschappij.

De oorlog eindigde echter ook met de revolutie in Rusland en een reeks van revolutionaire opstanden in Europa en de koloniën.

Twee revoluties in Rusland

De eerste wereldoorlog ontwrichtte de productie in alle landen.

Het werkende volk ging gebukt onder ondragelijke toestanden: bloedige slachting van miljoenen aan de fronten, honger en politieke terreur in het achterland. Hoe langer de oorlog duurde, hoe scherper de klassetegenstellingen werden. Lenin noemde daarom het imperialisme de „vóóravond van de sociale revolutie van het proletariaat“.

Van alle oorlogvoerende landen werd het Tsaristische Rusland het zwaarst geschokt. In Februari 1917 werd het Tsarisme door een revolutie van het volk omver geworpen.

Aanvankelijk maakten de rechtse sociaaldemocraten (mensjewiki) en andere burgerlijke partijen zich van de macht meester. Zij lieten het kapitalisme en het grootgrondbezit onaangetast en zetten de oorlog voort.

Op 7 November 1917 (25 October volgens de toenmalige Russische tijdrekening) voerde de arbeidersklasse, met steun van de arme boeren en onder aanvoering van de Bolsjewiki, wier leiders Lenin en Stalin waren, de proletarische revolutie door. Zij brachten de Sowjets, raden van arbeiders, boeren en soldaten-afgevaardigden, aan het bewind.

De wereld aanschouwde een nieuwe vorm van staatsmacht, de Sowjet-staat, die volgens de ervaringen van de Commune van Parijs en van de Russische revolutie van 1905 was opgebouwd en die de dictatuur van het proletariaat uitoefende.

De Sowjet-macht maakte onmiddellijk een einde aan de oorlog en sloot in Februari 1918 te BrestLitowsk een afzonderlijke vrede met Duitsland.

De Sowjet-macht ontnam het grootkapitaal en het grootgrondbezit alle politieke en economische macht.

Zij legde de grondslag voor een socialistische industrie en landbouw.

Op deze gebeurtenis, de grootste in de wereldgeschiedenis, komen wij nog afzonderlijk terug.

Revolutie en contra-revolutie in Europa en de koloniën

Nadat de Entente-troepen in het Westen tegen de Duitse legers, die door de Russische revolutiegeest waren aangestoken, in het offensief waren gegaan, brak ook in Duitsland en Oostenrijk-Hongarije de revolutie uit.

In Duitsland en in Oostenrijk maakten zich de rechtse sociaaldemocraten van de macht meester. Zij lieten het kapitalisme en het grootgrondbezit, alsmede de politieke macht van de bourgeoisie onaangetast.

In Hongarije werd een Radenrepubliek onder communistische en links-socialistische leiding uitgeroepen. Er ging een revolutionaire ervaring door alle landen. Het werd duidelijk merkbaar, dat het kapitalisme zich in een algemene crisis bevond, welke reeds bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog was begonnen.

De October-revolutie had het Russische Tsarisme, eens de burcht der reactie, die men „de gendarme van Europa" noemde, totaal verbrijzeld. Over een reusachtig gebied, één zesde deel der aarde, was een bres in het kapitalistische wereldstelsel geslagen.

De kapitalistische wereldhuishouding was verstoord en zou zich van deze slag nooit meer herstellen.

De arbeidersklasse had in een reusachtig rijk getriomfeerd en de Russische arbeidersbeweging en haar bolsjewistische partij plaatsten zich aan het hoofd van de internationale arbeidersbeweging.

Door de overwinning van de October-revolutie werd de positie van de kapitalistische klasse in alle overige landen verzwakt. De positie van de arbeidersklasse werd er in alle landen door versterkt.

Overal staken de arbeiders de kop op, zij dwongen inwilliging af van hun eisen, die voordien steeds door de bourgeoisie van de hand waren geweest. Na de October-revolutie moest de bourgeoisie grote concessies doen, zoals loonsverhogingen, sociale wetgeving, uitbreiding van het kiesrecht.

Onder de invloed van de October-revolutie braken ook in de koloniale landen opstanden uit en ontstonden nationale vrijheidsbewegingen, o.a. in Indonesië.

Ook daar moesten de imperialisten de teugels vieren. De sociaaldemocratie stelde deze concessies als het resultaat van haar „gematigdheid" en als het begin van een „progressief kapitalisme" voor.

In werkelijkheid wierp de kapitalistische klasse tijdelijk de arbeiders een brok toe, uit vrees voor de revolutie. Doch zij maakte zich op om, zodra zij weer stevig in het zadel zou zitten, alles en nog meer terug te nemen.

Reeds in 1918 begonnen onder leiding van Churchill de machten van de Entente, daarbij door de vroegere Duitse „vijand" broederlijk geholpen, de interventieoorlog tegen de Sowjet-Unie, met het doel de heerschappij van het kapitalisme te herstellen.

Deze oorlog eindigde in 1920 met de volkomen verplettering van de interventielegers en de overwinning van de Sowjet-macht.

In de kapitalistische landen kreeg echter de reactie gaandeweg de overhand.

Tijdens de oorlog had in Duitsland een van de sociaaldemocratie afgescheiden Marxistische partij, die zich Spartacus-Bund noemde, onder leiding van Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg een heldhaftige strijd tegen de Duitse imperialisten gevoerd.

Toen de Spartacus-Bund die strijd voor macht aan de arbeidersklasse verder voortzette, werd zij door de sociaaldemocratische regering van Ebert, Noske en Scheidemann bloedig neergeslagen, waarbij Liebknecht en Luxemburg vermoord werden.

De Hongaarse Raden-republiek werd met de hulp der Entente-troepen overweldigd.

Omstreeks 1924 was een z.g.n. relatieve stabilisatie ingetreden, d.w.z. dat in de kapitalistische landen de revolutionaire opleving was afgeëbd en het economische leven een voorbijgaand herstel doormaakte.

Omstreeks 1927 begon weer een nieuwe periode van imperialistische oorlogen, koloniale opstanden en opleving van de proletarische revolutionaire bewegingen, die de „derde na-oorlogse periode" werd genoemd.

Crisis, Fascisme en nieuwe oorlog

In 1929 begon een grote economische crisis in Amerika, die zich aan de gehele kapitalistische wereld mededeelde. Vier-en-twintig miljoen arbeiders waren werkloos.

In 1933 bereikte de crisis haar dieptepunt, doch er volgde geen opleving van betekenis. De productie bleef beneden het peil van 1929 en in 1937 volgde een nieuwe inzinking.

Tijdens en na de eerste wereldoorlog had het kapitalisme zich in Japan snel ontwikkeld en was daar een uitgebreide, moderne industrie ontstaan. Onder de druk van de crisis zocht het Japanse kapitalisme zijn macht door de oorlog uit te breiden. In 1932 overviel het China, bezette geheel Mandsjoerije en bedreigde de Sowjet-Unie.

De eerste haard van een nieuwe wereldoorlog was ontbrand.

Ook het Duitse kapitalisme, reeds verzwakt door zijn nederlaag in 1918, werd uiterst zwaar door de crisis getroffen. Er waren miljoenen werklozen en de revolutionaire gisting onder de arbeidersbevolking nam steeds toe. Onder deze omstandigheden besloot ook het Duitse grootkapitaal een uitweg in de oorlog te zoeken. Daartoe werd Hitler in 1933 aan de macht gebracht, de burgerlijke democratie vernietigd, een fascistische dictatuur ingesteld en op koortsachtige wijze bewapend.

Dat was de tweede oorlogshaard.

Er vormde zich een blok van Duitsland, Italië (dat reeds sinds 1921 onder een fascistische dictatuur leefde) en Japan, dat naar de wereldheerschappij streefde, onder leiding van Duitsland.

Zij sloten het Anti-Komintern-Pact, dat een werktuig werd ter voorbereiding van de Tweede Wereldoorlog.

Socialistische opbouw in de Sowjet-Unie

Onmiddellijk na het einde van de interventie-oorlog had de Sowjet-Unie zich op het economische herstel geworpen en werd met de opbouw van een socialistische samenleving begonnen.

Onder leiding van Stalin, die Lenin na diens dood in 1924 was opgevolgd, werd deze taak op planmatige wijze aangepakt, in de vorm van vijf-jaren-plannen van de socialistische opbouw.

De industrie breidde zich snel uit en in December 1927 werd een aanvang gemaakt met de collectivisatie van de landbouw door de vrijwillige vereniging van de afzonderlijke boerenbedrijven tot grote gemeenschappelijke landbouwondernemingen, die met machines werkten en „kolchos" genoemd werden (een afkorting van het Russische woord voor „collectief bedrijf)

Toen in December 1927 met het eerste vijf-jarenplan begonnen werd, was de productie van de SowjetUnie nog voor 2/3 landbouwproductie en voor 1/3 industriële productie. In 1933 bedroeg de industriële productie reeds 70% van de totale productie. De Sowjet-Unie was een industrieland geworden. Ook nam de omvang van de productie geweldig toe. Op het einde van 1940 was de industriële productie elfmaal zo groot als vóór de oorlog.

In de loop van het derde vijf-jaren-plan steeg de welvaart van de werkers in de Sowjet-Unie met reuzenschreden. Crisis en werkloosheid bestonden in het land van het socialisme niet meer en de materiële vooruitgang ging gepaard aan een ongekende vlucht van culturele ontwikkeling en beschaving van de volksmassa.

Deze groei van het socialisme in de Sowjet-Unie werd onderbroken door de Tweede Wereldoorlog.

De Tweede Wereldoorlog

Bij zijn voorbereiding tot de Tweede Wereldoorlog stelde Hitler-Duitsland en zijn Asgenoten, Italië en Japan, zich als voornaamste taak het socialisme in de Sowjet-Unie te vernietigen. Zodoende zou de arbeidersklasse ook in het overige deel van de wereld weerloos aan de kapitalistische uitbuiting onderworpen blijven.

Terzelfdertijd stelden zij zich ten doel de opperheerschappij in Europa en Azië te veroveren, op kosten van hun voornaamste concurrenten, Engeland en Amerika.

De Tweede Wereldoorlog werd vooraf gegaan door de oorlog van Italië tegen Abessinië en de gewapende interventie van Duitsland en Italië in de strijd van het Spaanse volk tegen de fascistische opstandelingen van Franco.

Het verloop van de Tweede Wereldoorlog mag als bekend worden verondersteld. Hij eindigde met de volledige militaire verplettering van Duitsland, Italië en Japan, alsmede van de door hen beheerste machten in Oost-Europa.

De Tweede Wereldoorlog ontwrichtte het kapitalistische wereldstelsel nog meer.

Van de zes „grote" mogendheden (Duitsland, Japan, Engeland, Ver. Staten van Amerika, Frankrijk en Italië) zijn er drie uitgeschakeld ten gevolge van de militaire nederlaag: Duitsland, Italië en Japan. In de landen, die door de Sowjet-legers van het fascistische juk bevrijd werden, ontwikkelde de arbeidersbeweging zich snel en voltrok zij de sociale revolutie. Weer aanschouwde de wereld een nieuwe staatsvorm, de volksdemocratische staat.

In Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije, Bulgarije, Roemenië en Albanië oefent de arbeidersklasse door middel van die staat, hoewel naar de vorm van de Sowjet-macht verschillend, in wezen de dictatuur van het proletariaat uit.

Zowel de politieke als de economische macht werd aan het binnen- en buitenlandse grootkapitaal ontnomen, de grootindustrie en het grootgrondbezit genationaliseerd en de weg naar de opbouw van de socialistische maatschappij ingeslagen.

In de koloniën, in 't bijzonder in Azië, laaide de nationale vrijheidsbeweging stormachtig op. In Indo-China en Indonesië braken volksrevoluties uit van zulk een kracht, dat zij niet konden worden neergeslagen. In Noord-Korea, dat door de Sowjet-Unie was bevrijd, ontstond een zelfstandige, volksdemocratische Republiek.

In China ontwikkelde zich de revolutie zeer snel en in 1949 werd de overwinning van de nationale revolutie op het imperialisme bezegeld met de oprichting van de Volksrepubliek. Een reusachtig land, met omstreeks 400 miljoen inwoners, sloeg de weg naar het socialisme in.

De bres, die door de October-revolutie in 1917 in het wereldstelsel van het imperialisme geslagen was, werd tot een doorbraak, die van het hart van Europa, van Praag en Berlijn, tot aan de Gele Zee reikte.

In West-Europa, waar de arbeidersklasse de draagster van het nationale verzet tegen de Duitse Nazibezetter was geweest, werd na de nederlaag van het Duits-Italiaans fascisme de arbeidersbeweging als door een springvloed omhoog geheven.

In Frankrijk en Italië werden de communistische partijen de grootste partijen van het land en ook in de overige landen kregen zij grote invloed op de arbeidersklasse.

Ook na de Tweede Wereldoorlog moesten de kapitalisten in hun landen aanvankelijk concessies aan de arbeidersklasse doen.

Na korte tijd ging de reactie weer in het offensief. In de Sowjet-Unie werd de socialistische opbouw voortgezet. Reeds in de zomer van 1948 waren de slagen, door de oorlogsverwoestingen aan de productie toegebracht, volledig geheeld en had de

industriële- zowel als de landbouw-productie het peil van 1940 belangrijk overschreden.

Cultuur, kunsten en wetenschappen nemen een nieuwe vlucht.

De Tweede Wereldoorlog verzwakte opnieuw de positie van het imperialisme.

Na de Tweede Wereldoorlog waren er nog slechts twee imperialistische grootmachten overgebleven, n.l. de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. Groot-Brittannië is door de oorlog zeer verzwakt.

In het imperialistische kamp zijn de VS van Amerika de sterkste geworden.

Het heeft in de oorlog zijn industriële bedrijvigheid met 82% verhoogd, zijn industriële productievermogen met de helft uitgebreid.

Het Amerikaanse imperialisme zoekt steeds koortsachtiger naar machtsuitbreiding ter verovering van nieuwe afzetgebieden, „invloedssferen" en grondstoffenbronnen. Vooral in het aangezicht van een nieuwe economische crisis.

Op de eerste plaats geschiedt dit ten koste van de zwakkere „bondgenoten". Reeds tijdens de oorlog nestelden de Amerikaanse imperialisten zich in Engelse, Franse, Belgische en Nederlandse koloniën. Amerika verdreef Engeland nagenoeg uit China (en werd er later door het Chinese volk zelf uit verdreven) en uit Palestina, waar het zich op de leidende kringen van de staat Israël steunt. Het nestelde zich in fascistisch Griekenland en dringt door in geheel het Midden Oosten. De Amerikaanse imperialisten verdringen de Nederlandse in Indonesië.

De behoefte aan credieten in dollars der bondgenoten wordt door de Amerikaanse monopolies en hun regering uitgebuit om met de hulp van het Marshallplan de zwakkere collega's schatplichtig en tot vazallen van Amerika te maken.

Een nieuw imperialistisch oorlogsblok werd gevormd, het Noord-Atlantische Pact, onder leiding van Amerika.

Met het Noord-Atlantische Pact volgt Amerika de zelfde lijn als Hitler met zijn „As" Berlijn-Rome-Tokio.

Het stelt zich ten doel de Sowjet-Unie aan te vallen, ten einde haar en de volksdemocratische landen voor het Amerikaanse monopolie-kapitaal te openen, en daardoor het socialisme in de gehele wereld een zware slag toe te brengen.

Tegelijkertijd stelt het zich ten doel alle andere kapitalistische staten onder Amerikaanse opperheerschappij gelijk te schakelen.

Doch de machtsverhouding tussen imperialisme en socialisme is na de Tweede Wereldoorlog grondig verschillend van die na de Eerste Wereldoorlog.

De weegschaal slaat reeds ten gunste van het socialisme door.

Vragen bij hoofdstuk I

1. Wat is het kenmerk van de oorlogen van de 20e eeuw?
2. Welke drie perioden kunnen we in het tijdperk tussen de twee wereldoorlogen onderscheiden?
3. Waar en wanneer ontstonden de oorlogshaarden, die tot de Tweede Wereldoorlog uitgroeiden?
4. Hoe verliep de socialistische opbouw in de S.U.?
5. Wat waren de hoofdkenmerken van de ontwikkeling na de Tweede Wereldoorlog?
6. Hoe ontwikkelt zich het Amerikaanse imperialisme en welke doelen streeft het na?

HOOFDSTUK 11

Het Nederlandse imperialisme

In de jaren, die aan de Eerste Wereldoorlog voorafgingen, had het Nederlandse kapitaal zich bijzonder verrijkt.

In de jaren 1873—1904 waren door de koloniale oorlogen tegen Atjeh en tegen Bali en Lombok nieuwe gebieden in Indonesië veroverd.

Handel en industrie breidden zich snel uit, waarbij echter de industrie steeds ten achter bleef.

De Eerste Wereldoorlog leverde het Nederlandse kapitalisme ongekende winst op. Van alle neutrale landen was het in Nederland, dat de grootste oorlogswinst gemaakt werd. Zwendel en corruptie namen grote omvang aan, ook onder de staatsambtenaren.

Het landsverraderlijke karakter van de bourgeoisie bleek toen reeds duidelijk. Het werd geïllustreerd door het feit, dat reeds in de eerste dagen van de oorlog enorme voorraden voedsel, o.a. 50 miljoen kilo rijst, aan Duitsland verkocht werden, terzelfdertijd dat Nederland aan de dreiging van een Duitse inval was blootgesteld.

De petroleum uit Indonesië werd voornamelijk naar Engeland verkocht; aan deze oorlogsleveringen dankte de petroleum-trust „Royal Dutch Shell”, Koninklijke Olie, haar snelle groei en Sir Henri Deterding zijn enorme fortuin.

Terwijl de Royal Dutch Shell zowel aan Engeland als aan Duitsland verkocht, weigerde zij echter het Nederlandse leger Toluol, een onmisbare grondstof voor de vervaardiging van springstoffen en brandstof voor vliegtuigen te leveren. Ja, de in Nederland aanwezige voorraden werden zelfs naar Engeland

verscheept en de regering werd aangeraden, deze strategische grondstoffen maar zelf in Indonesië te gaan halen.

De winsten van het bankkapitaal komen tot uitdrukking in de volgende cijfers:

De jaarlijkse bruto-winst van de Rotterdamse Bank, die in 1913 nog 6.5 miljoen bedroeg, steeg in 1919 tot 24 miljoen; die van de Nederlandse Handel Maatschappij van 3.5 miljoen op 23 miljoen; die van de Amsterdamse Bank van 2.5 miljoen tot 26 miljoen. 1)

Het financierskapitaal

De vermeerdering van het bezit der kapitalisten ging gepaard aan een samentrekking daarvan in steeds minder handen. Men kan zich hiervan een denkbeeld vormen, wanneer men nagaat, dat er in 1939 25.277 naamloze vennootschappen in Nederland waren, met een totaal vermogen van 8% milliard gulden. Driekwart daarvan was echter in handen van slechts 783 N.V.'s.

Een grote hoeveelheid kapitaal hoopte zich in een drie- tot vijftal grote banken op. Dit blijkt uit het volgende staatje van het gezamenlijke kapitaal en de reserves van de drie grootste Nederlandse bankinstellingen (de Rotterdamse Bankvereniging, de Amsterdamse Bank en de Nederlandse Handel Maatschappij) :

1859:	ca. 22.5 miljoen gulden
1905:	32.5
1913:	73.00
1938:	217.54

Nog duidelijker blijkt de overheersende positie der grootbanken uit de omvang van de gelden, die zij voor vreemden beheren.

De drie hierboven genoemde drie banken, alsmede de Incassobank, de Twentsche Bank, resp. de banken, waaruit deze vijf reuzen zijn ontstaan, beheerden de volgende vreemde bedragen:

1) Zie H. Roland—H01st „Kapitaal en Arbeid in Nederland”.

In 1912	289 miljoen gulden
1913	344
1917	940
1938	681
1949	3.391

De werkzaamheid van de banken veranderde geleidelijk.

Zij namen in het beheer van talloze ondernemingen machtsposities in. De grote banken verkregen de heerschappij over de kleinere.

Nemen wij als voorbeeld de werkzaamheid van de drie grootste banken in 1938.

De Rotterdamse Bankvereniging was toen vertegenwoordigd in het bestuur van 188 banken, hypotheekbanken, verzekeringsmaatschappijen, scheepvaart- en scheepsbouwbedrijven, havenondernemingen, metaalindustrieën, margarine- en vetindustrieën, steenkoolmijnen, handelondernemingen, alsmede cultuurondernemingen in Indonesië,

De Bank had vertegenwoordigers in de directies van 61 dezer bedrijven met een gezamenlijk kapitaal van 247.548.000 gulden. In 127 bedrijven met een gezamenlijk kapitaal van 813.643.000 gulden was zij in de Raden van Commissarissen vertegenwoordigd.

De Nederlandse Handel Maatschappij was in de directies van 63 banken en bedrijven met een gezamenlijk kapitaal van 396.481.000 gulden vertegenwoordigd en in 109 ondernemingen, met een gezamenlijk kapitaal van 496.951.000 gulden zat zij in de Raad van Commissarissen.

De Amsterdamse Bank zat in de directies van 43 ondernemingen met een gezamenlijk kapitaal van 170.987.000 gulden en in de Raden van Commissarissen van 71 ondernemingen met een gezamenlijk kapitaal van 514.290.000 gulden.

Op deze wijze waren de gewichtigste ondernemingen uit de handen van de individuele ondernemer in handen van de onpersoonlijke geldpoliepen overgegaan. Het kapitaal werd financierskapitaal.

De moderne roofridders van het monopolie-kapitaal

Tijdens een ernstige crisis, die in 1884 uitbrak, gingen vele kleine kapitalisten ten gronde en hun bezit kwam in handen van de sterkeren. Een begin van monopolievorming werd zichtbaar.

Vóór en tijdens de Eerste Wereldoorlog begonnen een aantal bedrijven tot reusachtige ondernemingen uit te groeien en werden daarnaast nieuwe grootbedrijven in het leven geroepen.

De vier voornaamste, die men trusts noemt, zijn de Philipsbedrijven, de Algemene Kunstzijde Unie, de Unilever (voedingsmiddelen) en de Koninklijke Petroleum Maatschappij. Men krijgt een, zij het onvolledige, indruk van hun betekenis, wanneer men kennis neemt van hun huidige kapitaal. In 1947 bedroeg kapitaal en reserves van:

Unilever	ca. 600 miljoen
Kon. Petroleum	1100
Philips	150
Alg. Kunstzijde Unie	134

Nieuwe grootbedrijven kwamen tot stand, o.a. de steenkoolmijnen in Limburg en de Hoogovens te IJmuiden.

De door het financierskapitaal gedreven trusts veroveren het monopolie (alleenheerschappij) over gehele bedrijfstakken, waarvan zij de grondstoffen en de productie volkomen in handen hebben en eigenmachtig de prijzen der producten bepalen.

Als een moderne roofridder maakt het financierskapitaal de gehele bevolking aan zich schatplichtig.

De wereldmonopolies

Maar het beperkt zich niet tot de bevolking van het eigen land. Reeds sinds eeuwen werd Nederlands kapitaal naar het buitenland uitgevoerd in de vorm van leningen en beleggingen.

In de twintigste eeuw neemt de uitvoer van Nederlands financierskapitaal naar de koloniën en het

buitenland steeds toe. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog waren de beleggingen en leningen buiten de Nederlandse grenzen enige malen groter dan in Nederland zelf. Het Nederlandse financierskapitaal hield zich dus voornamelijk bezig met het uitbuiten van koloniale slaven en arbeiders in vreemde landen.

In 1939 kon het totaal van de Nederlandse kapitaalexport, van leningen en beleggingen dus in verschillende vormen, geraamd worden op bijna 9 miljard. Hiervan was bijna 4 miljard in Indonesië belegd en ongeveer 5 miljard in de rest van de wereld, waarvan bijna 2 miljard gulden in de Verenigde Staten.

Verder was het Nederlandse financierskapitaal bij ondernemingen in Duitsland, ook voornamelijk in de oorlogsindustrie, betrokken; Engeland, Frankrijk, België en Zwitserland zijn de volgende op de ranglijst.

De Nederlandse kapitaalmagnaten

Achter de schermen van al deze monopolies en banktrusts van het financierskapitaal zit een klein aantal machtige kapitaalmagnaten, wier enorme rijkdommen merendeels in de schoot van hun families worden vastgehouden.

Juist door dit familiesysteem kunnen zij het best de geheimen van hun werkzaamheid in binnen- en buitenland bewaren. Daarom is er ook zo weinig over bekend.

Om een indruk van de rol van deze kapitaalmagnaten te krijgen, voeren wij hier enkele gegevens aan, die in 1940 werden verzameld en die, behoudens enkele sterfgevallen, heden nog wel juist zullen zijn.

Tot de grootste Nederlandse bankiers behoort de Rotterdamse familie Mees-Hintzen. Tien leden dezer familie hadden 55 functies in 52 naamloze vennootschappen, Daartoe behoren 20 banken, 5 verzekeringsmaatschappijen, 5 handelsondernemingen, de 4 grootste scheepvaartmaatschappijen (Nederlandse Scheepvaart-Unie, Rotterdamse Lloyd, Koninklijke Paketvaart Maatschappij en de Holland-Amerika-lijn).

Verder drie machinefabrieken, de Gist- en Spiritusfabriek te Delft, Calvé-Delft en diverse huizenmaatschappijen. Deze familie was betrokken bij ondernemingen met in totaal ongeveer 325 miljoen gulden.

De Amsterdamse familie Van Eeghen behoeft voor haar niet onder te doen. Zij was o.a. in de Amsterdamse Bank, de Nederlands-Indische Handelsbank, de Incassobank, de Nederlandse Handel Maatschappij, de Nederlandse Bank en de Kasvereniging betrokken. Verder in vijftien cultuurondernemingen in Indonesië, in de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland" en tenslotte in de petroleum.

Typisch is, dat deze familie voor de October-revolutie in de Russische oliemaatschappijen „Baku Consolidated Oil-Fields London" en de „New Schibaeff Petroleum Cie. London" betrokken waren, hetgeen wel tot haar afkeer van de „communistiche onderdrukking van de persoonlijke vrijheid" zal hebben bijgedragen.

In totaal was de familie Van Eeghen in 28 ondernemingen met een kapitaal van 377 miljoen gulden betrokken.

Eén der grootsten van het financierskapitaal is wel de familie Fentener van Vlissingen, die met de familie der Van Beuningens vermaagschapt is.

Zij is betrokken bij de Algemene Kunstzijde Unie, die behalve in Nederland nog verbonden is met kunstzijdefabrieken in Duitsland, Oostenrijk, Italië, Engeland, Amerika, Japan, België, Frankrijk e.a. landen.

Verder had zij vooral belangen in de Duitse oorlogsindustrie „Vereinigde Stahlwerke" en in de „Essener Steinkohlen", „Harpener Bergbau", „Gewerkschaft Constantin der Grosse"-Bochum, „Gewerkschaft Sophia-Jacoba" Hückelshoven en in de Duits-Nederlandse ondernemingen Nederhaven, Nederlandse Transportmaatschappij, Handelsmaatschappij Overzee, Keulse Vaart en de Steenkolen Handels Maatschappij Utrecht.

In totaal bezette de familie Fentener van Vlissingen

Van Beuningen 59 zetels in 16 ondernemingen met een kapitaal van ongeveer 323 miljoen gulden.

Daar is ook nog de familie Kessler-Stoop, die met de beruchte „Royal Dutch Shell” verbonden is, alsook met de „Unilever”.

De „Shell” was vóór de oorlog voor 60% in Nederlandse handen. Tevens zat de familie Kessler nog in de Hoogoven- en Staalbedrijven te IJmuiden en in velerlei andere ondernemingen. In totaal bezette zij 42 functies in ondernemingen met een gezamenlijk kapitaal van 923.5 miljoen gulden.

Kessler-Stoop hebben ook verbindingen met de „Unilever”, waarin de familie Patijn een grote invloed uitoefent. Deze familie zit ook nog in de Rotterdamse Bankvereniging, de Ned. Indische Handelsbank en eenentwintig andere miljoenen-ondernemingen.

Vermelden wij terloops de goede betrekkingen tussen de Unilever en de vooroorlogse S.D.A.P. en huidige P.v.d.A.

Van de familie Van den Bergh, die in het bestuur van de Unilever zetelt, zetelt een lid tevens in de P.v.d.A., terwijl onlangs de commissaris van de „Unilever” Polak overleden is, die lid was van de S.D.A.P. Ook een lid der familie Patijn is lid van de P.v.d.A., terwijl de betrekkingen tussen de P.v.d.A.-minister Lieftinck en de bankiersfirma Mees algemeen bekend zijn.

De familie Patijn zetelt overigens ook in 26 ondernemingen met een gezamenlijk kapitaal van 991.5 miljoen gulden.

Vergeten wij tenslotte de familie Philips-Otten niet, die aan het hoofd staat van het Philips-concern.

Dit concern is met vrijwel alle trusts van radio- en elektrische apparaten in de kapitalistische wereld verbonden en vooral met de Engels-Amerikaanse „General Electric”, een der fabrikanten van de Amerikaanse atoombommen. Bij elkaar zetelen 19 leden van de familie Otten-Philips in 3 reuzen-ondernemingen met een gezamenlijk kapitaal van ruim 618 miljoen gulden.

Noemen wij verder nog de families: De Beaufort, Gips, Goedkoop, Van Heek-Ledeboer, Henny, Van Hoboken, Hudig, Van Leeuwen, Van der Meulen, De Monchy, Van Nierop, Van Ogtrop, Quarles van Ufford, Regout, Ruys, Tegelberg, Waller, Michiels, Loudon, Blijdensteyn, die met elkaar verbonden of afzonderlijk ondernemingen besturen met van 50 tot 250 miljoen gulden kapitaal.

Hier hebben wij de heersende klasse van Nederland, degene, die de werkelijke macht in ons land in handen heeft en tevens deelneemt aan de macht in Amerika, Engeland, Duitsland en vele andere landen.

Wie kan geloven, dat zij die macht vrijwillig uit handen zal geven? Wie kan geloven, dat deze internationale kapitaalmagnaten zich iets zouden aantrekken van een „democratisch" besluit van een Nederlandse Tweede Kamer om hun bezit te „socialiseren"?

Niet alleen zouden zij zich daar niets van aantrekken, maar zorgen er bovendien voor, dat de Tweede Kamer zulke besluiten niet neemt en dat zij „op democratische wijze" besluiten neemt, die in hun belang zijn.

Want deze families van kapitaalmagnaten zitten niet alleen in de directies der trusts en banken, zij hebben ook de gewichtigste staatsfuncties in handen, zij beheersen de grote pers, zij zitten achter de schermen der besturen der „bonafide" politieke partijen, tot de P.v.d.A. aan toe en bepalen hun optreden.

Invloed van de Tweede Wereldoorlog op Nederland

Het is moeilijk zich thans reeds een zuiver beeld te vormen van de gevolgen, die de Tweede Wereldoorlog voor het Nederlandse imperialisme heeft gehad. De totale materiële schade wordt op ruim 9 1/3 milliard vooroorlogse guldens geschat en het verlies aan goud en buitenlandse vorderingen op ruim 2 1/5 milliard', samen 11,5 milliard.

Men moet echter in aanmerking nemen, dat het leeuwendeel van deze verliezen het werkende volk en de staat treffen.

Het valt te betwijfelen of de monopolies en bank-trusts, na de ruime schadeloosstelling, die zij van de staat ontvingen, ernstige verliezen hebben geleden. Bovendien hebben alle grote ondernemingen en banken met de Duitse bezetter gecollaboreerd en dit niet zonder winst te maken. Het is moeilijk te schatten, welke werkelijke verliezen zij in Indonesië geleden hebben.

Daartegenover staat de oorlogswinst op de beleggingen in Amerika, Canada, Groot-Brittannië e.a. landen, die van de oorlog hebben geprofiteerd.

In het algemeen kan worden vastgesteld, dat de concentratie van het kapitaal in de grote banken en de almacht van de trusts tijdens en na de oorlog nog zijn toegenomen.

Daartoe hebben bijgedragen: de bedrijfsorganisatie door de Duitsers ingevoerd (commissie-Woltersom), de geldzuivering van Liefstinck, de loon- en prijspolitiek van Drees en de Stichting van de Arbeid.

De verschuiving van de machtsposities binnen het imperialistische kamp ten gunste van Amerika heeft ongetwijfeld de positie van de Nederlandse kapitaal magnaten verzwakt. Amerika heeft o.a. Nederland van de eerste plaats bij de kapitaaluitvoer naar Indonesië verdrongen. De Amerikaanse kapitaaluitvoer naar Nederland zelve nam toe, als gevolg van het Marshall-plan, dat het Nederlandse imperialisme onder druk van de gegroeide macht van Amerika moest aanvaarden.

De ontwikkeling van de landbouw

Onder de heerschappij van het imperialisme hebben zich in de Nederlandse landbouw belangrijke wijzigingen voltrokken.

Op verscheidene gebieden van de landbouwproductie werd een specialisatie doorgevoerd, terwijl de landbouw als geheel steeds verder bij de industrie achterbleef. In de loop van de laatste vijftig jaar is Nederland overwegend een industrieland geworden.

Reeds in het begin van de twintigste eeuw ging een groot deel van de landbouwbevolking zich op de tuinbouw, als apart bedrijf, toeleggen. De veeteelt werd meer en meer gericht op de zuivelproductie. Ook de pluimveeteelt werd een aparte tak van bedrijf.

Een deel van de landbouw werd op de productie van grondstoffen voor de industrie gericht, zoals aardappelen voor de aardappelmeelfabrieken, suikerbieten voor de suikerfabrieken. De productie van graan werd steeds minder. Voor de broodvoorziening en veevoer is ons land in sterke mate op de invoer uit het buitenland aangewezen.

De meest gemoderniseerde tak van landbouw is de tuinderij. Zij nam een grote vlucht tijdens de Eerste Wereldoorlog, toen er fabelachtige prijzen voor groenten en andere voedingsmiddelen bij de uitvoer naar de oorlogvoerende landen werden gemaakt.

Omstreeks 1940 waren er in ons land ongeveer 40.000 tuinbouwbedrijven, meestal van 1 à 2 hectare.

In de landbouw dringen de kapitalistische verhoudingen steeds sterker door. Vooral tijdens de crisissen ging het bedrijf van vele boeren en tuinders in handen van de hypotheekbanken over.

Boeren en tuinders, die eigen land bewerken, omvatten minder dan de helft van het aantal bedrijven. De meesten oefenen hun bedrijf uit op gepachte grond, die het eigendom van grootgrondbezitters of hypotheekbanken is. De pacht is één der vormen van uitbuiting van de landbouwer door het grootkapitaal. Maar zij is niet de enige.

De boeren op „eigen" grond gaan gebukt onder buitensporig zware hypotheeklasten. De nieuwere methoden van grondbewerking vereisen, vooral in de tuinbouw, een, soms aanzienlijk, bedrijfskapitaal. Dit moet bij de banken geleend worden.

De nieuwere methoden van grondbewerking en de specialisatie van de landbouw leidden tot de vorming van coöperaties. In deze coöperaties overheersen de grote boeren,

die van hun positie gebruik maken om zichzelf te bevoordelen, ten nadele van de kleine boeren.

Als gevolg van de voortdurende, slechts gedurende de Duitse bezetting onderbroken, afzetcrisis, werkt de landbouw in de laatste twintig jaar met rijkssteun, waardoor de prijs van de landbouwproducten door de staat bepaald wordt.

Als gevolg van dit stelsel bepaalt de staat in feite het levenspeil van de landbouwer. Daar hierbij het belang van de industrie bij een lage prijs der voedingsmiddelen en de belangen van de rijke boeren en de grote trusts de doorslag geven, leidt dit tot een steeds verdere verarming van de kleine boeren en tuinders, waarvan er steeds meer in de rijen van het proletariaat gestoten worden.

Na de Tweede Wereldoorlog scheppen de gewijzigde machtsverhoudingen in de wereld en het Marshallplan eerst recht onhoudbare toestanden voor de Nederlandse kleine boeren en tuinders. Verminderde afzetmogelijkheden en daarmee samenhangende structurele wijzigingen in de landbouw bedreigen de veeteelt, die de kurk is, waarop de gezinsbedrijven steunen. Ten gunste van de oorlogsuitgaven worden bovendien de uitgaven voor rijkssteun beperkt.

Talrijke boeren worden overgeleverd aan de onzekere kansen en gevaren van emigratie naar het buitenland, of vergroten het leger van ongeschoolde loonarbeiders in de steden en industriecentra.

Het lot van de werkers onder het imperialisme

Ondanks de bloei van het kapitalisme in de eerste jaren na 1900 bleef de levensstandaard van de arbeiders laag.

Nog in het belastingjaar 1908—09 bedroeg het inkomen van 77% van alle aangeslagenen minder dan f 1500.—. Ruim 38% daarvan had een jaarlijks inkomen van f 600.— à f 800.—.

Het doorsnee-loon van de Nederlandse arbeider bedroeg 7 à 8 gulden per week.

De landarbeiders verdienden als vaste arbeider gemiddeld f 2.50 à f 4.— per week; de losse arbeiders verdienden lonen van een gulden tot een daalder per week.

De werktijden bleven lang. In 1908 werkten ruim 27% der mannelijke arbeiders boven 16 jaar elf uren en meer daags.

De kleine boertjes, die gelijktijdig landarbeider waren, werkten de meeste tijd van het jaar zolang het licht was. In de winter waren zij werkloos of vonden in beperkt aantal werk bij het vlasbraken, een onmenselijk zware arbeid.

De Eerste Wereldoorlog, die voor de kapitalisten een ontzaglijke vermeerdering van hun rijkdom betekende, bracht de arbeidersmassa grote ellende. Massale werkloosheid en voedselnood heersten; op het einde van 1917 deelden de centrale keukens tezamen 200.000 rantsoenen van een liter voedsel van slechte kwaliteit uit.

Onder invloed van de revolutionaire opleving in de wereld, en vooral van de Russische revolutie, konden de arbeiders later betere levensvoorwaarden bevechten. Ook veroverden zij in die tijd democratische rechten, het algemene kiesrecht, het vrouwenkiesrecht en de wettelijke achturedag.

Na 1923 zette een golf van loonsverlagingen in, die nog krachtiger werd na het intreden van de economische wereldcrisis in 1929—1930.

De werkloosheid steeg met sprongen; zij bereikte in 1935—'36 een dieptepunt van 630.000 werklozen.

Het verloop van de werkloosheid in de crisis van 1929 is te volgen uit onderstaand staatje, waarin de stand van de werkloosheid in 1929 als 100 wordt aangenomen:

1929	'30	'31	'32	'33	34	'35	'36
------	-----	-----	-----	-----	----	-----	-----

100	139	255	415	437	452	511	511
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

De werklozen rekten hun bestaan soms gedurende

vijf of tien jaar met een karig steunbedrag tussen acht en vijftien gulden per week, volgens gezinsgrootte. Zij werden in de z.g.n. werkverschaffing verplicht tewerkgesteld, tegen lonen, die nauwelijks iets hoger dan het steunbedrag lagen. Gedurende het eerste jaar van de werkloosheid kregen leden van vakbonden een iets hoger bedrag als z.g.n. crisissteun.

Tijdens de Duitse bezetting werden de arbeiders het zwaarst door alle rampen van de oorlog getroffen. Honger en kou, deportatie naar Duitsland, waren hun deel.

Ondanks het stijgen van de prijzen van alle levensbehoeften handhaafde de Duitse bezetter de lonen op ongeveer het vooroorlogse peil.

In 1945 werd dit stelsel door de nieuwe Nederlandse regeringen voortgezet, door de invoering van de z.g.n. loon- en prijsstop. Hierbij werden de lonen in de vier belangrijkste takken van nijverheid gestopt op gemiddeld 161 procent van het vooroorlogse peil, terwijl dit percentage voor de prijzen 176 bedroeg. De koopkracht der lonen was dus sterk gedaald, in vergelijking met 1939.

Sindsdien zijn de prijzen voortdurend' in stijging. In het verloop van de ontwikkeling sinds 1900 is het levenspeil van de arbeidersklasse, met onderbreking van kortstondige perioden van opleving, nimmer boven het bestaansminimum uitgekomen.

De positie van de arbeidersklasse ging vooral achteruit in vergelijking tot de enorme stijging der winsten van het grootkapitaal.

In de schoot van de arbeidersklasse kwamen echter belangrijke verschillen tot stand. Een deel van de geschoolde arbeiders en het opzichthoudend personeel werd bevoorrecht. Uit de fabelachtige winsten, die het Nederlandse grootkapitaal uit zijn koloniale bezittingen en buitenlandse beleggingen pompte, besteedde het een klein deel om verdeeldheid in de rijen van de arbeidersklasse te kweken en een deel van hen een meer dragelijke levensstandaard,

betere woningen en kortere werkdag te schenken.

Reeds vanaf de crisis van 1929 werd echter deze bevoorrechtiging ondermijnd en dit proces van vernauwing van de bovenlaag der arbeiders-aristocratie heeft zich sindsdien voortgezet.

Indonesië onder het imperialisme

De openstelling van de Nederlandse koloniën voor het particuliere kapitaal had de oprichting tengevolge van een reeks ondernemingen, die zich als bloedzuigers vasthechtten op het lichaam van het Indonesische volk. Deze „cultuurmaatschappijen, de Deli Tabakmaatschappij, de Handelsver. „Amsterdam" (rubber), de Bataafse Petroleum Maatschappij en, vele andere behaalden fantastische winsten. Sommige van hen keerden jaren achtereen een dividend uit van honderd procent! Ook deze „cultuurmaatschappijen verstrengelden zich, gelijk wij gezien hebben, met het oppermachtige Nederlandse bankkapitaal, dat zich op velerlei gebied een monopolistische positie in Indonesië verschafte.

Het imperialisme verergerde het lot van het Indonesische volk. Het ontwortelde de aloude dorpswoning. De spoorwegen, die werden aangelegd, brachten niet alleen hun waren naar het binnenland. Zij schiepen ook de grondslag voor moderne reuzenondernemingen. Er ontstond in Indonesië een proletarische klasse. In 1924 maakten de arbeiders reeds 21% uit van de bevolking der grote steden op Java.

Vragen bij hoofdstuk II

1. Welke zijn de voornaamste Nederlandse monopolies en hoe ontwikkelden zij zich?

2. Hoe staat het met de belegging van Nederlands kapitaal in andere landen?
3. Welke verbindingen bestaan er tussen de P.v.d.A. en het monopoliekapitaal?
4. Hoe uitte zich de vaderlandsliefde van de Nederlandse kapitalisten tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog?
5. Welke gevolgen hadden de Eerste en Tweede Wereldoorlog voor het Nederlandse imperialisme?
6. Hoe ontwikkelde zich de positie van de Nederlandse arbeidersklasse in de 20e eeuw?

HOOFDSTUK III

Wat is imperialisme?

Uit het verloop van de ontwikkeling der maatschappij sinds 1900 hebben wij kunnen vaststellen, dat het imperialisme niet een slechte eigenschap van een enkel, bepaald volk is, zoals sommige burgerlijke en sociaaldemocratische schrijvers beweren.

Het is een voortzetting van het kapitalistische stelsel zoals dat zich in de vorige eeuw heeft ontwikkeld, het is er uit opgegroeid en is tot monsterachtige vormen uitgegroeid.

Marx en Engels hadden „door hun theoretische en historische ontleding van het kapitalisme bewezen, dat de vrije concurrentie de concentratie van de productie voortbrengt en, dat deze concentratie op een bepaalde trap van haar ontwikkeling tot het monopolie voert." (Lenin).

In het begin van de twintigste eeuw was het oude kapitalisme voorgoed door het nieuwe vervangen, Lenin bestudeerde dit nieuwe stadium van het kapitalisme en ontdekte er de bewegingswetten van.

Deze ontleding vormt de grondslag van al zijn verdere werken en de gevolgtrekkingen die hij er uit trok waren van beslissende betekenis voor de nieuwe politieke richting van de arbeidersbeweging en voor de October-revolutie in de Sovjet-Unie. De voortzetting en de vernieuwing van het werk van Marx en Engels door Lenin noemen wij daarom: het Leninisme.

Stalin zeide terecht dat „het Leninisme het Marxisme van het tijdperk van het imperialisme en de proletarische revolutie is."

Hier volgt nu een korte samenvatting van Lenin's ontleding van het imperialisme.

Monopolies en financiers-kapitaal

Bij de bespreking van het kapitalistische productiestelsel in Hoofdstuk III van de Eerste Aflevering zagen wij, dat de grondslag daarvan de productie van waren voor de markt is.

Op die markt streden de kapitalisten met elkaar om de grootste afzet. Dit was de zgn. vrije concurrentie.

Als gevolg van de concurrentie sneuvelden de zwakkere kapitalistische ondernemers.

De tragische ondergang van de kleine ondernemer is door Herman Heyermans zeer aanschouwelijk in zijn toneelstuk „De Opgaande Zon" in beeld gebracht.

Zo leidde de vrije concurrentie tot de samentrekking (concentratie) van het kapitaal in een aantal grote ondernemingen, onderling aaneengesloten tot machtige groepen (kartels, syndicaten, trusts) die men in het algemeen monopolies noemt.

De crisissen versterkten in geweldige mate deze monopolievorming; men noemt de monopolies dan ook wel „kinderen uit de nood geboren".

Van het grootste belang was voor de monopolievorming de nieuwe rol die de banken begonnen te spelen.

Naarmate de samentrekking en uitbreiding der ondernemingen de behoefte aan kapitaal deden toenemen, begonnen de banken hun geld in de bedrijven te steken.

Zij kwamen daardoor op de hoogte van de toestand der ondernemingen, waardoor zij in staat waren de levenskrachtige bedrijven te steunen en de zwakken naar de kelder te helpen.

De banken werden van boekhouders tot controleurs en beheerders van het bedrijfsleven.

Eenzelfde samentrekking deed zich ook in het bankwezen zelf voor. Er ontstonden ontzaglijke bank-trusts die met de industrie en de handel verstrengeld werden.

Deze verstrengeling van het bank-kapitaal met het

industrie- en handelskapitaal noemt men het financiers-kapitaal.

Het voornaamste kenmerk van het imperialisme op economisch gebied vormt de opperheerschappij van het financiers-kapitaal over de productie, de grondstoffen en de afzetmarkten van gehele productie-takken over gehele werelddelen.

Het financiers-kapitaal oefent een ware dictatuur uit over het gehele land.

De trusts buiten niet alleen de arbeidersklasse uit, doch zij drukken zwaar op de kleine producenten, op de landbouwers en kleine handelaars, op alles wat wij samenvattend de middenstand noemen.

De burgerlijke staat wordt tot een werktuig in handen van het financiers-kapitaal. Vooral in de tijd na de Tweede Wereldoorlog, waarin de staatsschulden tot fabelachtige hoogte zijn gestegen, worden de banken tot de voornaamste geldschieters van de staat.

Kapitaal-uitvoer en wereld-huishouding

Een ander kenmerk is de uitvoer van kapitaal op grote schaal.

Onder het „oude" kapitalisme bestond reeds een wereldmarkt en de kapitalisten voerden hun waren naar alle landen uit, waar zij maar kopers konden vinden. Ook hielden de bankiers zich bezig met het plaatsens van leningen aan vreemde staten.

Het nieuwe onder het imperialisme is de uitvoer van kapitaal uit de verst ontwikkelde landen ter belegging in ondernemingen in de koloniën en in achterlijke landen, waar extra-grote winsten worden behaald. Er ontstaan dus twee soorten monopolies: „ten eerste monopolistische verenigingen van kapitalisten in alle landen van het ontwikkelde kapitalisme; ten tweede de monopolistische stelling van enkele weinige, schatrijke landen, waar de opeenhoping van kapitaal geweldige afmetingen heeft bereikt."

Zo ontstaat de toestand, dat de kapitalisten van „een handvol van bijzonder rijke en machtige staten

de gehele wereld uitplunderen, eenvoudig door het coupon-knippen". (Lenin).

De wereld-monopolies dringen de van hen afhankelijke landen hun productiestelsel op en „schakelen hen gelijk" tot één economische wereldhuishouding.

Door hun kapitaal-uitvoer verkrijgen de monopolies doorslaggevende invloed op het economische en staatkundige leven van de afhankelijke landen, zij schrijven hen vóór welke waren zij moeten invoeren en tot welke prijzen. Steeds vaker worden aan de beleggingen en leningen voorwaarden verbonden, als het aankopen van wapenen en het steunen van de buitenlandse politiek der overheersende staten.

Op deze wijze worden niet alleen zgn. achterlijke, maar ook oude, ontwikkelde naties van hun zelfstandigheid beroofd.

Het imperialisme als voor-avond van de proletarische revolutie

Tijdens het imperialisme bereikt de kapitalistische productiewijze haar hoogste trap van ontwikkeling.

De monopolies verenigen hun enorme bedrijven met de grondstoffenbronnen en afzetgebieden, hetgeen door de modernisering van het transportwezen wordt bevorderd.

„Een geweldige vooruitgang in de vermaatschappelijking van de productie wordt verkregen, in het bijzonder wordt het proces van de technische uitvindingen en verbeteringen vermaatschappelijkt." (Lenin).

De productie-krachten (techniek, arbeidsproductiviteit) groeien op buitengewone wijze.

Zodoende worden onder het imperialisme de voorwaarden voor een snelle overgang van de kapitalistische naar de socialistische productiewijze, naar een planmatige productie van overvloed, vervuld.

Dat betekent niet dat het imperialisme „vanzelf" tot socialisme uitgroeit.

De bewering van onze P.v.d.A.-leiders, Wereldfederalisten e.d. dat de monopolistische productiewijze

eigenlijk niets anders is dan een „evolutie naar het socialisme" en dat daardoor de revolutie „overbodig" zou zijn geworden, is misleidend.

Want al is de productie onder het imperialisme in hoge mate vermaatschappelijkt, toch blijft de toeiening van het product een zaak van het privé-bezit.

De maatschappelijke productie-middelen blijven het private eigendom van een gering aantal mensen." (Lenin).

De beslissende macht in het imperialisme blijft bij een handvol grote kapitaal-magnaten berusten.

Hierdoor kan de productie zich niet ontplooiën, maar wordt integendeel een kunstmatige schaarste door de monopolies verwekt, om de prijzen en de winsten hoog te houden. De voorbeelden hiervan, als het verbranden van koffie en graan als stook-materiaal, zijn algemeen bekend.

Nieuwe vindingen der techniek worden niet toegepast, wanneer zij met het winst-belang in botsing komen en worden voornamelijk op de wapen-fabricage toegepast.

Een bekend voorbeeld hiervan is de toepassing der atoomenergie in Amerika, uitsluitend ten behoeve van het maken van bommen.

Steeds meer beoefenen de bezitters de speculatie, de windhandel in aandelen.

De beursspeculatie levert dan ook de grootste en gemakkelijkste winst op.

De monopolistische productiewijze maakt de overname van de grote productiemiddelen door het „tot heersende klasse georganiseerde proletariaat", in naam en ten behoeve van de gemeenschap, niet alleen mogelijk maar tot een kwestie van leven of dood.

De vernietiging van de macht van het financierskapitaal en de overname van de leiding van de maatschappij door de arbeidersklasse, door middel van de proletarische revolutie, is de enige weg die naar de vooruitgang leidt.

Verwording en arbeiders-aristocratie

Het imperialisme betekent een geweldige opeenhoping van geld-kapitaal in enkele landen. Vandaar de buitengewone groei van een „laag" van renteniers in die landen, d.w.z. van mensen die van het „couponknippen" leven, wier beroep de lediggang is. De uitvoer van kapitaal drukt het stempel van parasitisme op landen die van de uitbuiting van de arbeid van koloniën en afhankelijke landen leven. Deze verworden tot „renteniers-staten" of „woekerstaten".

Lenin noemde daarom in zijn boek het imperialisme niet alleen „het hoogste stadium" van het kapitalisme, maar ook het stadium van het stervende, verrottende, parasitaire kapitalisme. Hij noemde Nederland als een voorbeeld van 'zulk een „renteniersstaat".

De kapitaal-magnaten in zo'n land onderhouden een deel van zijn bevolking als hun dienaren, als boekhouders en bank-beambten, als lakeien en opzichters, als kunstenaars en geestelijken voor hun lichamelijke en „geestelijke" verzorging en ontspanning, en voor het brengen van verwarring en cultuurbederf onder de werkende massa's.

De industrie en de landbouw worden in de renteniers-staat verwaarloosd, terwijl de luxe industrie daarentegen een hoge vlucht neemt. Uit de enorme overwinsten van de kapitaaluitvoer en de uitplundering van honderden miljoenen slaven in de koloniën en afhankelijke landen, zijn de kapitaal-magnaten in staat een bovenlaag van de arbeiders in hun eigen land om te kopen en te verburgelijken.

Een belangrijk gedeelte van de bevolking van zulk een renteniers-staat bestaat zodoende uit ambtenaren en bedienden, kleine burgers en verburgelijkte arbeiders, die op de overwinsten van „hun" kapitaalmagnaten teren en parasiteren. Hoewel lichamelijk min of meer doorvoed, leven deze mensen in een staat van geestelijke duisternis voort en vormen een vette voedingsbodem voor traditie, kerkse femelarij en opportunistische, sociaaldemocratische denkbeelden in de arbeidersbeweging.

Met deze korte beschouwing is de behandeling van het imperialisme natuurlijk verre van uitgeput. Het is noodzakelijk om de hierover verschenen werken, in het bijzonder het reeds genoemde boek van Lenin en de „Beginselen van het Leninisme" van Stalin grondig te bestuderen.

Besluiten wij met de korte samenvatting die Lenin zelve van de vijf fundamentele kenmerken van het imperialisme gegeven heeft:

1. „De concentratie van productie en kapitaal, die zulk een hoge trap van ontwikkeling heeft bereikt, dat zij monopolies scheidt, welke in het economische leven een beslissende rol spelen.
2. de samensmelting van het bank-kapitaal met het industriële en het ontstaan van de financiers-oligarchie op de grondslag van dit financiers-kapitaal.
3. de uitvoer van kapitaal, ter onderscheiding van de uitvoer van waren, verkrijgt bijzondere betekenis.
4. er vormen zich internationale monopolistische verenigingen van kapitalisten, die de wereld onder elkaar verdelen.
5. de verdeling van het grondgebied van de aarde tussen de grootste kapitalistische mogendheden is voltooid".

De tegenstellingen van het imperialisme

Wij spraken er zo even over, dat de monopolistische productiewijze de voorwaarden schept voor de snelle overgang naar de socialistische productiewijze. Maar dat dit niet betekent dat nu de monopolistische productie „vanzelf" naar het socialisme toegroeit.

Wij voerden hiertegen reeds aan dat in de monopolistische productiewijze het privé-bezit der productiemiddelen blijft bestaan; dat de winst de drijfveer van de productie blijft en dus ook de uitbuiting van de arbeidskracht.

Onze kapitalistische landen vertonen het schrille beeld van een volksmassa die toenemende armoede lijdt,

terwijl de productiewijze in staat is overvloed te schenken.

Onze P.v.d.A.-ers en andere „socialisten" verheerlijken desondanks het monopolistische kapitalisme steeds openlijker.

Er zijn weliswaar „moeilijkheden" en „tegenstellingen", maar de oplossing hiervan ligt, volgens hen, in de internationale vereniging van alle monopolies, waardoor een „internationale ordening" in een „wereldfederatie" zou kunnen worden doorgevoerd en zo doende een eeuwigdurend tijdperk van vrede en welvaart zou aanbreken.

Op deze wijze zou natuurlijk ook, en dat is de bedoeling, de heerschappij van de couponknippende kapitaal-magnaten en hun „socialistische" mee-etters vereeuwigd zijn.

De oorsprong van dit waandenkbeeld ligt in de theorie van de rechtse sociaaldemocraat Karl Kautsky, die de ontwikkeling van een „super-imperialisme" mogelijk achtte, waardoor de tegenstellingen van het imperialisme zouden worden opgeheven.

Lenin sloeg deze bedrieglijke theorie aan gruzels en toonde aan dat de tegenstellingen van het imperialisme niet alleen niet te overbruggen zijn, maar integendeel de neiging vertonen zich voortdurend te verscherpen.

„Het imperialisme vertoont de neiging om de tegenstellingen, die reeds in de schoot van het „oude" kapitalisme bestonden, op te voeren, tot hun laatste vormen tot hun uiterste grenzen, waarachter de revolutie begint." (Stalin).

Welke zijn die tegenstellingen?

De drie voornaamste zijn:

- „1. de tegenstelling tussen arbeid en kapitaal;
2. de tegenstelling tussen de verschillende financiers groepen en verschillende imperialistische mogendheden in hun strijd om de vindplaatsen der grondstoffen en vreemde gebieden;
3. de tegenstelling tussen het handjevol overheersende

„beschaafde" naties en de honderden miljoenen der koloniale volkeren van de wereld." (Stalin). Deze tegenstellingen hebben sinds de October-revolutie en de revoluties in Oost-Europa, China, Indonesië en andere landen van Azië tot zulk een spanning geleid, dat de atmosfeer in deze tijd tot het uiterste geladen is. **Nemen wij de eerste tegenstelling:** die tussen arbeid en kapitaal.

Zij werd geboren uit de kapitalistische uitbuiting die de klassenstrijd ontbranden doet, zij begint bij de strijd om de hoogte van het loon tussen de arbeider en de ondernemer.

De monopolies, die het gehele economische leven beheersen streven naar een zo groot mogelijke winst door vergroting van de meerwaarde, hetgeen met scherpere uitbuiting en verlaging van het levenspeil der arbeiders gepaard gaat.

Dit noodzaakt de massa der arbeiders voortdurend om de strijd tegen de aanvallen op hun levenspeil aan te binden.

Daarbij stuiten zij echter op de almachtige groepen van het financiers-kapitaal, die gehele landelijke en zelfs internationale industrieën beheersen. Daarbij stuiten zij ook op de kapitalistische staat. Vandaar dat het imperialisme op politiek gebied „reactie over de gehele lijn" betekent. (Lenin).

De monopolies maken de staat tot een werktuig in hun handen. De burgerlijke democratie is hen onverdraaglijk; het fascisme is voor hen het ideale bewind.

De kapitalistische staat speelt onder het huidige imperialisme niet alleen maar de rol van politieagent, die met wapengeweld tegen de strijdende arbeiders optreedt. Hij is bovendien tot loondictator in het belang van de monopolies geworden.

Hij bepaalt het loon van de werkers over het gehele land; hetzij op openlijke wijze, door het blokkeren van het loon, hetzij op bedekte wijze door middel van de wettelijke bindende collectieve contracten of door de „bedrijfsorganisatie".

„Geef je over aan de genade van het kapitaal,

vegeteer als vroeger en zak naar omlaag, of grijp naar het nieuwe wapen, zó stelt het imperialisme de kwestie voor de miljoenen-massa's van het proletariaat." (Stalin).

De arbeiders worden tot de massa-staking gedwongen om hun levensvoorwaarden te verdedigen.

De staking tegen één ondernemer wordt tot een staking tegen alle ondernemers in dezelfde bedrijfstak in het gehele land.

De staking tegen de ondernemers wordt tot een staking tegen de ondernemers-staat, tot een politieke strijd.

Zij gaat in toenemende mate vergezeld van botsingen met de gewapende macht, die tegen de staking wordt ingezet.

Zo verscherpt zich de strijd tussen kapitaal en arbeid. Door zijn grote overmacht is het monopoliekapitaal vaak in staat zijn wil aan de arbeiders op te leggen.

Desondanks worden de arbeiders steeds opnieuw gedwongen naar het stakingswapen te grijpen, op steeds massaler schaal, met steeds grotere moed, volharding en politiek bewustzijn.

Zo verzamelen zij hun krachten en rijpt hun ervaring voor de eindstrijd, die de definitieve oplossing van hun noden brengt.

„Het imperialisme voert de arbeidersklasse naar de revolutie." (Stalin).

Nemen wij de tweede tegenstelling: die tussen de imperialisten onderling. De monopolies zijn uit de vrije concurrentie ontstaan. Op de door hen beheerste gebieden heffen zij de concurrentie op en vervangen die door hun alleenheerschappij, door hun „ordering". Maar dit betekent niet, dat er geen strijd meer is. De strijd wordt thans feller dan ooit tussen de groepen van monopolies en imperialistische mogendheden onderling gevoerd.

Hier ligt de oorsprong van de imperialistische oorlog. Deze tegenstellingen en de daaruit voortvloeiende oorlogen zijn het gevolg van de

ongelijkmatige ontwikkeling van het imperialisme, een wet die door Lenin is ontdekt en verklaard.

Lenin stelde vast dat het monopolistische kapitalisme tot verrotting leidt. Doch dit betekent niet dat het stelsel over de gehele lijn, gelijktijdig, tot verrotting overgaat.

Het beeld is wisselend. Terwijl bepaalde takken van industrie, bepaalde lagen van de bourgeoisie en bepaalde landen bezig zijn te verrotten, vertonen andere weer groei, en soms zeer snelle groei. Dezelfde landen kunnen afwisselend de strekking van groei of neergang vertonen. De ontwikkeling is ongelijkmatig en wordt steeds ongelijkmatiger, waarbij, zoals Lenin opmerkte, zich het verschijnsel voordoet dat de ongelijkmatigheid „in het bijzonder in de verrotting van de sterkste kapitalistische landen tot uiting komt.”

Nemen wij enkele voorbeelden om dit te verduidelijken.

Na de overwinning van Duitsland in de Frans-Duitse oorlog (1871), groeide de Duitse industrie bijzonder snel en ontwikkelde zich het, voordien achterlijke Duitsland tot een grote mogendheid.

Een ander voorbeeld is Japan, wiens industrie als gevolg van zijn veroveringen in China in het begin van deze eeuw zeer snel begon te groeien.

Wanneer één, of één groep van imperialistische landen zulk een groei vertoont, is het evenwicht in de wereld verbroken. De sneller gegroeide macht heeft behoefte aan meer „Lebensraum”; alle „Lebensraum" is echter reeds verdeeld. Daarom zoekt de gegroeide macht het evenwicht te herstellen door de herverdeling van de wereld, door het veroveren van nieuwe „Lebensraum",

Het imperialisme, dat leert de ervaring, kent echter geen ander middel tot herstel van het verbroken evenwicht dan de oorlog.

Dit heeft in een tijdvak van een kwart eeuw 'reeds tot twee wereldoorlogen geleid. Tijdens en na de tweede wereldoorlog is de Amerikaanse productie snel gegroeid. Hieruit komt het streven van het

Amerikaanse imperialisme naar nieuwe afzetgebieden en grondstoffengebieden voort, wat de verklaring vormt voor zijn drijven naar een nieuwe wereldoorlog. De ontleding van de tegenstellingen tussen de imperialisten onderling bewijst dat veroveringsoorlogen (agressie) uitsluitend uit den aard van het monopolistische kapitaal voortvloeien.

Een socialistische staat, waarin geen kapitalistische uitbuiting en geen kapitaaluitvoer bestaat, heeft dus **uit zijn eigen aard** geen behoefte aan oorlog. Wanneer in de belangrijkste landen het socialisme zal bestaan, zal de mensheid geen oorlogen meer kennen. Zolang er nog machtige imperialistische staten zijn, wordt zij door imperialistische oorlogen bedreigd.

De oorlogen leiden echter op hun beurt tot wederzijdse verzwakking van de imperialistische groepen en daardoor tot verzwakking van de positie van het kapitalisme in het algemeen.

De oorlog brengt de volksmassa's zulk een ondraaglijk leed, legt hen zulke ontberingen op, dat de revolutionaire strijd tegen het imperialisme daardoor machtig oplaait.

Zij leidt tot „het naderen van het ogenblik van de proletarische revolutie en tot de praktische noodzakelijkheid van deze revolutie.” (Stalin).

Door de October-revolutie en de revoluties in Oost-Europa en China is zowat een derde deel van de aardoppervlakte aan de klauwen van het imperialisme onttrokken. De „Lebensraum” van het monopolie-kapitaal is daardoor aanmerkelijk ingekrompen. Het aantal en de macht van de imperialistische groeperingen is eveneens verkleind. Dit leidt tot een nog heviger strijd tussen de overgebleven imperialistische machten onderling. Telkens weer pogen zij met elkaar een accord te sluiten, om hun onderlinge tegenstellingen te overbruggen ten koste van de socialistische landen en deze door een oorlog te heroveren.

Dit poogden zij in 1918 door de interventie in Rusland, in 1938 door het verdrag van München en in 1949 door het Noord-Atlantische Pact.

Maar zij vinden daarbij de militaire macht van de socialistische staten, de solidariteit van de internationale arbeidersklasse met de Sowjet-Unie, en haar strijd tot verdediging van de vrede tegenover zich. Hun plannen staan wankel, omdat het hen niet mogelijk is om de zich met oerkracht doorzettende inwendige tegenstellingen van het imperialisme meester te worden.

Nemen wij de derde tegenstelling: die tussen het handvol overheersende „beschaafde" naties en de honderden miljoenen der koloniale volken van de wereld.

De koloniale gebieden werden steeds door het imperialisme op de meest onbeschaamde wijze uitgebuit en op onmenselijke wijze onderdrukt.

Maar terzelfdertijd was het imperialisme genoodzaakt in deze gebieden aan te leggen, fabrieken en bedrijven te stichten, handelsondernemingen op te richten.

Daardoor vormde er zich een klasse van proletariërs, er werden intellectuelen gekweekt, het nationale zelfbewustzijn ontwaakte en de vrijheidsbeweging versterkte zich.

Tijdens de twee-wereldoorlogen werd deze ontwikkeling versneld, onder meer doordat de „moederlanden" niet in de behoeften aan industriewaren der koloniën konden voorzien en de industrieën aldaar zich konden ontwikkelen. Het is en blijft echter de politiek der „moederlanden" om de ontwikkeling der industrieën in de koloniale landen tegen te houden en ze als grondstoffenleverancier te laten voortbestaan.

„De versterking van de revolutionaire beweging in de koloniën en afhankelijke landen is voor het proletariaat van bijzonder belang, omdat zij de posities van het kapitalisme grondig ondermijnt en de kolonies en afhankelijke landen van reserves (hulpkrachten) van het imperialisme in reserves van de proletarische revolutie verandert." (Stalin).

Sinds de October-revolutie nam de vrijheidsbeweging van de koloniale volkeren buitengewoon in kracht toe. Zij zagen het voorbeeld van de bevrijding van voormalige koloniale volkeren in de Sowjet-Unie

en tevens het door de Sowjet-mensen geleverde bewijs, dat er geen minderwaardige rassen bestaan en dat blanke en gekleurde mensen gelijkwaardig zijn, wanneer zij gelijke kansen krijgen.

De vrijheidsbeweging der koloniale en afhankelijke volken vormt met de proletarische revolutionaire beweging in de Europese „moederlanden" een eensgezind wereldfront tegenover het wereldfront van het imperialisme.

Het streven van één machtige imperialistische groep naar de wereldheerschappij leidt tot overheersing van de zwakkere naties, niet alleen in de koloniën en achterlijke landen, maar ook der zwakkere naties in Europa.

De strijd van de proletarische revolutionaire beweging der zwakkere naties tegen het imperialisme wordt daardoor gelijktijdig tot een strijd voor de nationale zelfstandigheid.

De strijd van de arbeidersklasse, aangevoerd door de Communistische Partij, wordt tot de uitdrukking van de belangen van de natie, dat wil zeggen van de belangen van alle niet-imperialistische lagen der bevolking.

Het voortdurend scherper worden van al deze tegenstellingen binnen het imperialisme vormt de „mchtigste beweegkracht" voor de overgang van kapitalisme naar socialisme in de huidige historische periode, „een beweegkracht" die Lenin ontdekt heeft en waarvan hij en na hem Stalin, in de praktijk zo geniaal gebruik hebben gemaakt.

Vragen bij Hoofdstuk III

- 1) Noem de hoofdkenmerken van het imperialisme.
- 2) Geef een samenvatting van de reformistische opvatting over de ontwikkeling van het imperialisme en toon de onjuistheid aan.
- 3) Welke factoren hebben geleid tot het ontstaan van een arbeidersaristocratie en hoe ontwikkelt deze zich ?
- 4) Wat zijn de hoofdtegenstellingen, die de ontwikkeling van het imperialisme bepalen en hoe ontwikkelen deze zich?
- 5) Wat verstaan we onder de wet van de ongelijkmatige ontwikkeling?
- 6) Toon aan, dat kapitalisme oorlog in zich draagt en dat socialisme krachtens zijn wezen vrede betekent.
- 7) Verklaar de rol van de revolutionaire arbeiders beweging als aanvoester van de natie.

HOOFDSTUK IV

De weg naar de macht

De ontwikkeling van het monopolistische kapitalisme ging gepaard met een snelle uitbreiding van de politieke arbeiderspartijen en vakorganisaties.

In de „vooraanstaande" landen, als Engeland, Duitsland, Frankrijk, België, Nederland, was de arbeidersbeweging overwegend onder de invloed van reformistische denkbeelden en praktijken gekomen.

Haar leiders, die de kern van de Tweede Internationale vormden, hadden met de revolutionaire inhoud van het Marxisme gebroken en hadden het Marxisme „herzien", dat wil zeggen: zij hadden het aan het imperialisme, aangepast. Men noemt hen daarom „revisionisten" (herzieners).

Een der voornaamste hunner, Eduard Bernstein, ontvouwde een gehele theorie over de „geleidelijke groei" van de monopolies tot een socialistische productiewijze. Kautsky verdedigde de mogelijkheid van een „super-imperialisme", d.w.z. dat door het imperialisme de tegenstellingen van 'het kapitalisme zouden worden overwonnen.

Van deze opvattingen uitgaande waren de methoden van de parlementaire strijd en de klasse-samenwerking in de arbeidersbeweging, en vooral de vakbeweging, in deze landen sterk ingeworteld. In het bijzonder vonden zij ingang in de renteniers-staten, die belangrijke inkomsten uit koloniale en afhankelijke landen trokken. De arbeiders-aristocratie en kleine burgerij boden daar een goede voedingsbodem voor de reformistische methoden en deze konden daar ook tijdelijk successen boeken.

Wij hebben reeds in het vorige hoofdstuk betoogd dat de revisionistische opvatting van het imperialisme

volkomen onjuist is, en de ervaring van de laatste vijf-en-dertig jaar heeft dat overtuigend bewezen.

De reformistische theorie en praktijk leidden niet tot het socialisme, maar tot de onderwerping en verzwakking van de arbeidersbeweging in die landen waar zij de overhand behielden. De reformisten zelve ontvaardden tot handlangers van het imperialisme.

De nieuwe beschouwing van Lenin omtrent de maatschappij in het tijdperk van het imperialisme noodzaakte gelijktijdig tot het in ere herstellen van de revolutionaire kern van het Marxisme en tot het bestrijden van de dogma's van de reformistische sociaaldemocratie.

Lenin stelde de revolutionaire leer van de staat van Marx en Engels, die de revisionisten door de „stembusstrijd" vervangen hadden, weer in ere.

Marx en Engels hadden verklaard dat er tussen de kapitalistische en de communistische maatschappij een periode van overgang is, waarin het proletariaat door middel van zijn eigen staatsmacht de dictatuur uitoefent.

Lenin werkte deze idee verder uit tot een volledige revolutionaire leer van de staat, waardoor de proletarische revolutie een concrete inhoud kreeg. Stalin noemde het Leninisme dan ook: „de theorie en de tactiek van de proletarische **revolutie in het algemeen** en de theorie en de tactiek van de dictatuur van het proletariaat **in het bijzonder**".

Aan dit onderwerp zal een afzonderlijke aflevering van ons leerboek zijn gewijd, daarom gaan wij er thans niet dieper op in.

Daarnaast bond Lenin de strijd op leven en dood aan tegen het reformisme. Hij verklaarde dat deze strijd een der voornaamste voorwaarden is voor de verovering van de macht en de verwezenlijking van het socialisme door de arbeidersklasse.

Reformistische dogma's en het Leninistische standpunt

Een der dogma's van het reformisme was, en is nog,

dat het proletariaat de macht niet kan en mag grijpen, als het niet zelf de meerderheid in het land vormt. „Maar," zo stelt Stalin („Over de grondslagen van het Leninisme") het Leninistische standpunt hier tegenover, „indien er een historische situatie ontstaat (oorlog, agrarische crisis enz.) waarin het proletariaat, dat de minderheid van de bevolking uitmaakt, de mogelijkheid heeft, de geweldige meerderheid van de werkende massa's om zich heen te scharen, waarom zou het dan de macht niet grijpen? Waarom zou het proletariaat niet van de gunstige internationale en binnenlandse situatie gebruik maken om het front van het kapitaal te doorbreken en de algemene ontknoping te versnel-

Een tweede dogma der reformisten was, en is, dat het proletariaat nooit in staat zal zijn de macht te behouden, indien het niet over voldoende „bekwame" mensen, cultureel en administratief geschoolde kaders, beschikt om het land en het bedrijfsleven te besturen. Eerst moeten deze kaders onder de verhoudingen van het kapitalisme worden gevormd en daarna eerst kan de macht worden gegrepen.

„Maar," zo stelt Stalin het Leninistische standpunt hier tegenover, „kunnen wij de zaak niet omkeren, zódat eerst de macht wordt gegrepen en gunstige voorwaarden voor de ontwikkeling van het proletariaat worden geschapen, om daarna met zevenmijlslaarzen voort te schrijden naar de verheffing van het culturele peil van de werkende massa's, naar het vormen van talrijke kaders van leiders en administrateurs uit de arbeiders? Heeft soms de Russische praktijk niet bewezen dat onder de proletarische macht de kaders van leiders uit de arbeiders honderdmaal sneller en beter groeien, dan onder de macht van het kapitaal?"

Een derde dogma van de reformisten was en is, dat de voornaamste strijdvorm van de arbeidersklasse de parlementaire strijd is. De politieke massa-staking of algemene politieke staking is uit den boze, want daardoor wordt het economische leven van het land ontwricht, er ontstaat een chaos,

de kassen van de vakverenigingen worden leeg enz. Alles moet door het stembiljet worden beslist.

„Maar," zo stelt Stalin de Leninistische opvatting hier tegenover, „wie beweest en waar werd bewezen dat de parlementaire strijdvorm de voornaamste strijdvorm van het proletariaat is? Toont soms de geschiedenis van de revolutionaire beweging niet aan, dat de parlementaire strijd slechts een leerschool en een hulpmiddel is, ter organisering van de buitenparlementaire strijd van het proletariaat, dat de belangrijkste vraagstukken van de arbeidersbeweging onder het kapitalisme door de kracht van de directe strijd van de proletarische massa's, door hun algemene staking en door hun opstand worden beslist?"

Dit betekent geen afstand doen van de parlementaire strijdvormen, dit betekent niet, zoals de anarchisten willen, het vervangen van de parlementaire strijd door de economische staking.

Dit betekent alleen dat de machtsverhouding tussen de klassen in de maatschappij niet door de zetelverhoudingen in het parlement beslist wordt, doch dat deze machtsverhouding door de directe massa-strijd geschapen en gewijzigd wordt. De nieuwe ontwikkeling in de Volksdemocratieën wordt in een later hoofdstuk behandeld.

Gevolgtrekkingen voor de arbeidersbeweging

Uit zijn critiek op de dogma's van het reformisme, waardoor de onhoudbaarheid en schadelijkheid ervan bewezen wordt, heeft het Leninisme de gevolgtrekkingen voor de arbeidersbeweging getrokken.

De eerste daarvan betreft de betekenis van de theorie. In de houding van de reformistische sociaaldemocratie ten aanzien van de rol van de theorie in de arbeidersbeweging kan men twee trekken opmerken. Enerzijds legt men een grote minachting voor de theorie aan de dag. Met spitsburgerlijke quasi-nuchterheid spreekt men over een „tegenstelling tussen theorie en praktijk".

Anderzijds vindt men sociaaldemocraten, die zich gaarne „theoretici" noemen en zelfs voor „Marxisten" willen doorgaan. Zij zweren bij enkele uit hun verband gerukte stellingen en uitspraken van Marx en Engels, die zich op de ontleding van het oude, vóórimperialistische kapitalisme steunen, terwijl dit kapitalisme inmiddels belangrijke veranderingen heeft ondergaan. Op deze wijze dienen zij als vijgenblad om de beginselloosheid van de „mannen van de praktijk" te bedekken, om het feit te verbergen dat het reformisme in de praktijk slechts datgene doet, wat voor de kapitaal-magnaten aannemelijk is.

Het Leninisme acht de theorie zeer hoog.

De arbeidersklasse en haar partij is slechts in staat bewust te handelen indien zij is toegerust met de meest vooruitstrevende theorie. Dit komt tot uitdrukking in de uitspraak van Lenin: „zonder revolutionaire theorie, geen revolutionaire beweging".

Het Leninisme beschouwt de theorie echter niet als een onveranderlijk dogma. Het staat kritisch en revolutionair tegenover de theorie, die zij voortdurend aan de nieuwe werkelijkheid toetst.

Daarom heeft het Leninisme niet alleen de revolutionaire kern van het Marxisme hersteld. Het heeft tevens enkele theoretische uitspraken, zoals de uitspraak van Engels betreffende de onmogelijkheid van het socialisme in één land, welke niet op de nieuwe ontwikkeling van het imperialisme na zijn dood toepasselijk was, vernieuwd. Voor het Leninisme zijn theorie en praktijk één.

De tweede gevolgtrekking betreft de **doelstelling** van de activiteit van de arbeidersbeweging.

Het Leninisme heeft de strijd aangebonden tegen de „Spontaniteits-theorie" van het reformisme.

De reformisten maken van de klassenstrijd een rekensommetje, waarbij met allerlei dode factoren rekening wordt gehouden, alleen niet met het „bewuste handelen" van de arbeidersbeweging zelve.

Volgens hen is de overwinning van het socialisme eerst mogelijk nadat „spontaan" d.w.z. vanzelf, een

zware industrie in het land is ontstaan, nadat „spontaan" de meerderheid van de inwoners arbeiders zijn geworden, nadat deze arbeiders „spontaan" in actie komen, enz.

Van deze overweging uitgaande beweerde de „Marxist" Kautsky bijv., dat in Rusland geen socialisme mogelijk was. En de „Marxiste" H. Roland-Holst „verklaarde" de zwakte van de Nederlandse arbeidersbeweging in de jaren 1900—1930 niet in de eerste plaats door de foutieve politiek van haarzelf en haar geestverwanten van de S.D.A.P., maar door het ontbreken van een zware metaalindustrie in Nederland.

Zulk een opvatting leidt tot het achteraan-sjokken van de arbeidersbeweging en haar partij achter de ontwikkeling van het land, welke door de kapitaalmagnaten wordt bepaald.

Zij leidt tot afwachten, machteloosheid, d.w.z. tot onderwerping van de arbeidersklasse aan de kapitalisten.

Het Leninisme stelt daar tegenover dat de arbeidersklasse de leidende rol van voorhoede van de gehele onderdrukte massa der bevolking heeft te vervullen. Haar taak is niet om zich tot het peil van de nog onbewuste massa neer te buigen, achter haar aan te lopen en haar activiteit aan het peil van de onbewuste massa aan te passen. Haar taak is het opheffen van de massa der uitgebuite bevolking tot haar eigen peil van klassebewustzijn, het meeslepen van deze massa in de bewuste actie, het organiseren en het bewust leiden van de actie der massa, ook wanneer die spontaan uitbreekt.

Uit de ontleding van het imperialisme en de critiek op het opportunisme (reformisme) trok het Leninisme de gevolgtrekking dat het gehele werk van de partij van de arbeidersklasse in de geest van opvoeding en voorbereiding van de massa's tot revolutionaire strijd, tot „strijd tegen de grondslagen van het kapitalisme", moest zijn opgebouwd.

Het Leninisme trok ook gevolgtrekkingen voor de partij zelve.

De reformisten beschouwen hun partij als een kiesvereniging, als een apparaat tot registratie van de „spontane groei van de socialistische idee" onder de bevolking.

Het Leninisme beschouwt de arbeidersklasse als de „bewust handelende" voorhoede van de onderdrukte massa's en de arbeiderspartij als de „generale staf" van die voorhoede.

Zulk een partij moet een levend organisme zijn, dat zichzelf opvoedt en voortdurend versterkt door critiek en zelfcritiek en in die geest ook leiders voortbrengt en opvoedt, die in staat zijn de acties van de arbeidersklasse voor haar doeleinden op succesvolle wijze te leiden.

De voorwaarden voor de revolutie

Het Leninisme heeft de arbeidersbeweging een uitgewerkte theorie van de revolutie gegeven. Ook deze betekent een omwenteling van de opvattingen, die hierover in de vóór-imperialistische arbeidersbeweging bestonden en in de sociaaldemocratie nog voortbestaan.

De oude opvatting was, dat men de mogelijkheid tot het veroveren van de macht door de arbeidersklasse beoordeelde volgens de toestand in een bepaald land afzonderlijk.

Wanneer in een land, als gevolg van de economische toestanden bepaalde krachtsverhoudingen ontstonden, b.v. doordat de kracht van de kapitalisten afgetakeld was en de arbeidersklasse zoveel aanhang had, dat zij de macht kon veroveren, sprak men van een revolutionaire situatie. Tegelijkertijd stelde men voorop, dat het niet mogelijk was de macht te veroveren en het socialisme te vestigen in één enkel land, doch meende, dat dit alleen mogelijk was in de gehele wereld, of althans in een groot aantal „vooraanstaande landen" tegelijk.

Men beoordeelde de zaak dus vanuit het begrensde gezichtspunt van een bepaald land, alsof de revolutie een uitsluitend binnenlandse aangelegenheid was.

Bovendien zou de arbeidersmacht zich in een land slechts kunnen handhaven, indien de revolutie zich onmiddellijk tot een reeks andere landen uitstrekte.

In feite komt dit dus hierop neer dat in het tijdperk van het imperialisme de revolutie in het geheel niet mogelijk is. Of anders, dat zij, indien zij in één land uitbreekt, zich gewapenderhand tot meerdere landen moet uitbreiden. Dit is een „opvatting”, die vooral door de agent van de reactie Trotsky en diens volgelingen werd verkondigd, om de October-revolutie in de ogen van de arbeiders als „rood imperialisme”, verdacht te maken.

Zo stond het voor de sociaaldemocratie van v66r de eerste wereldoorlog vast, dat Duitsland het aangewezen land was om het eerst socialistisch te worden, vanwege de hoge stemmenaantallen der sociaaldemocratische partij, de grote ledenaantallen der vakverenigingen, de hoge graad van industriële ontwikkeling, enz. enz.

De feiten hebben deze opvatting vernietigd.

Uitgaande van de ontleding van het imperialisme leert het Leninisme, dat men de voorwaarden voor de revolutie in een bepaald land slechts kan beoordelen in verband met de internationale toestand.

De economische toestand van een land, of van de meerderheid der landen, kan men slechts beoordelen vanuit het gezichtspunt van de toestand van de wereldhuishouding. Want de afzonderlijke nationale volkshuishoudingen zijn tot schakels van één keten, van de wereldhuishouding geworden. (Stalin).

De machtsverhoudingen --- en andere zgn. objectieve voorwaarden voor de revolutie — kan men niet afzonderlijk in een of ander „vooraanstaand” land beschouwen, want het imperialistische wereldstelsel is in zijn geheel rijp voor de revolutie.

De revolutionaire krachten in een afzonderlijk land kan men niet op zichzelf afmeten. „Want de nationale fronten van het kapitaal in elk land werden tot een wereld-front van het kapitaal, imperialisme genaamd.” (Stalin).

Tegenover dit wereld-front van het kapitaal moet men het wereldfront van de revolutionaire beweging in zijn geheel stellen. Zo kan men tot een zuivere afmeting der krachten komen.

De proletarische revolutie kan men niet als het resultaat van een uitzonderlijke, binnenlandse ontwikkeling van het betreffende land stellen. Men moet haar, „in de eerste plaats als het resultaat van de ontwikkeling van de tegenstellingen in het wereldsysteem van het imperialisme beschouwen, als het resultaat van het breken van de keten van het imperialistische wereld-front in het een of andere land." (Stalin).

Hieruit volgt dat het niet noodzakelijk en zelfs niet mogelijk is, dat de revolutie in alle landen tegelijk uitbreekt.

Het is mogelijk, en de October-revolutie heeft het bewezen, dat de revolutie in één land, uitbreekt en zegeviert, telkens wanneer er een schakel, en wel de zwakste schakel, in de keten van het imperialisme breekt.

Hieruit volgt dat, zoals Lenin verklaard heeft, „het socialisme niet gelijktijdig in alle landen kan overwinnen. Het zal aanvankelijk in één of enige landen overwinnen en de overige landen zullen gedurende enige tijd burgerlijke landen blijven.

Hieruit ontstaat de vraag van de verhouding tussen de landen, waar de revolutie heeft gezegevierd en die socialistisch zijn geworden, en de imperialistische landen.

Het is, volgens Lenin en Stalin, mogelijk dat landen met een socialistisch en landen met een kapitalistisch stelsel vreedzaam naast elkaar kunnen bestaan en met elkaar samenwerken. De Tweede Wereldoorlog heeft zelfs het beeld te zien gegeven van een samenwerking op militair gebied tussen de Sowjet-Unie en kapitalistisch Amerika en Groot-Brittannië. Van de zijde van de Sowjet-Unie en andere socialistische landen is er geen reden tot oorlog, omdat door de vernietiging van het imperialisme de drijfveer tot overheersing van andere landen,

agressie en oorlog, zijn verdwenen.

De bourgeoisie van de kapitalistische landen wenst zich echter niet bij dit feit neer te leggen.

Zij poogt door openlijke en heimelijke inmenging het kapitalisme te herstellen en streeft ernaar het zegevierende proletariaat van de socialistische staten te verpletteren, ook door middel van een contrarevolutionaire oorlog.

Indien de vredelievende krachten in de wereld er niet in slagen dit pogen te verijdelen en de bourgeoisie tot de vrede te dwingen, kan de oorlog uitbreken. In de Tweede Wereldoorlog geschiedde dit bijvoorbeeld als gevolg van de aanval van Hitler op de Sowjet-Unie. In dit geval wordt de oorlog aan de zijde van de socialistische staten een gewettigde en rechtvaardige oorlog, een oorlog voor het socialisme, voor de bevrijding van de andere volkeren van de heerschappij van de bourgeoisie.

In zulk een oorlog moeten de arbeidersklasse en alle vooruitstrevende mensen in de imperialistische landen de socialistische staten ondersteunen, zoals zij het in de oorlog tegen Hitler hebben gedaan.

De algemene voorwaarden voor de proletarische revolutie zijn door Lenin in zijn brochure „De linkse stroming" als volgt geformuleerd: „De fundamentele wet van de revolutie, bevestigd door alle revoluties en in het bijzonder door de drie Russische revoluties van de 20-ste eeuw, bestaat uit het volgende: voor de revolutie is het niet voldoende, dat de uitgebuite en onderdrukte massa's inzien, dat zij op de oude wijze onmogelijk verder kunnen leven en een verandering eisen; voor de revolutie is nodig, dat de uitbuiters niet op de oude wijze kunnen leven en regeren.

Alleen wanneer „de onderste lagen" de oude orde niet langer willen verdragen en de „bovenste lagen" niet langer op de oude wijze kunnen leven, alleen dan kan de revolutie zegevieren. Met andere woorden kan deze waarheid aldus worden uitgedrukt: de revolutie is onmogelijk zonder een algemeen-nationale crisis

(die zowel de uitgebuitenen als de uitbuiters aangrijpt).

Bij gevolg is voor de revolutie nodig, ten eerste: te bereiken, dat de meerderheid van de arbeiders (in ieder geval de meerderheid van de bewuste, denkende, politiek actieve arbeiders) de noodzakelijkheid van de omwenteling volkomen heeft begrepen en bereid is, terwille daarvan in de dood te gaan; — ten tweede, dat de heersende klasse een regeringscrisis doorleeft, die zelfs de meest achterlijke massa's in de politiek betreft de regering verzwakt en het de revolutionairen mogelijk maakt, haar snel omver te werpen.' '

De geschiedenis van de October-revolutie en later, van de revoluties in Oost-Europa en in China, heeft bewezen hoe juist de theorie van de revolutie van Lenin is.

Zij wijst het proletariaat de weg naar de macht als een duidelijke en uitvoerbare taak, als een nabijliggend vooruitzicht.

De Sowjet-Unie en de strijd voor het socialisme in de kapitalistische landen.

De October-revolutie van 1917 was de eerste zegevierende proletarische revolutie en leidde tot de oprichting van de eerste socialistische staat in de wereld.

Waarom gebeurde dit juist in Rusland en niet, bijvoorbeeld in Duitsland of Engeland, zoals door de sociaaldemocratie steeds was voorspeld?

Dit gebeurde omdat Rusland, zoals Stalin het in zijn „Beginselen van het Leninisme" uiteenzet „een knooppunt van alle tegenstellingen van het imperialisme" was. Het Tsaristische Rusland was een haard van alle vormen van onderdrukking: onderdrukking van de arbeidersklasse, van de boeren, van zwakke en koloniale volkeren en dat wel op de meest barbaarse manier.

Rusland was het belangrijkste steunpunt van de Westerse imperialistische staten: het diende als een enorm beleggingsgebied voor het „Westerse" (Franse, Engelse, Nederlandse e.a.) kapitaal, dat ook door middel van staatsleningen aan de Tsaar geweldige rijkdommen uit het Russische volk perste. Rusland leverde ook de miljoenen legers voor de veroveringsveldtochten van het Westerse imperialisme in Azië. Maar het belangrijkste element hierbij was het bestaan van een arbeidersklasse in Rusland, die op revolutionaire wijze door het bolsjewisme was opgevoed en in harde strijd was gestaald. Deze arbeidersklasse was in staat het bondgenootschap met de, in half-feodale knechtschap levende, boerenmassa tot stand te brengen en verder alle verlichte krachten van het volk met zich te verbinden.

Al deze oorzaken leidden ertoe, dat de Russische schakel in de keten van het wereld-imperialisme de zwakste was en het eerst door de revolutie verbrijzeld werd.

Aan die omstandigheden is het te danken dat Rusland het land was, waar de theorie van het Leninisme geboren werd, een theorie die bruikbaar is als richtsnoer voor de strijd tegen het imperialisme in alle landen.

Was dus Tsaristisch Rusland vóór 1917 het knooppunt van alle imperialistische tegenstellingen in de wereld, zo werd Sovjet-Rusland in 1917 tot het centrum van de strijd van de internationale arbeidersklasse tegen het imperialisme. Voor de arbeiders en alle onderdrukten in de imperialistische landen werd de Sowjet-Unie tot de proef op de som van hun jarenlange streven; tot het levende bewijs dat het socialisme te verwezenlijken is en dat de arbeidersklasse in staat is de maatschappij te besturen, en beter te besturen dan de kapitalistenklasse.

De Sowjet-Unie werd tot de sterke veste van de arbeiders aller landen.

Vandaar dat de bewuste arbeiders en de meest

verlichte geesten onder de intellectuelen de Sovjet-Unie vanaf haar eerste levensdag tegen haar binnen en buitenlandse vijanden hebben verdedigd en gesteund.

Hiermede verdedigden en steunden zij de zaak van de bevrijding van hun eigen land van het imperialisme. Want hoe sterker de Sowjet-Unie wordt, des te dieper en breder wordt de bres die zij in het imperialistische wereld-front heeft geslagen; des te zwakker wordt de positie van de imperialisten op de overige sectoren van dit front; des te sterker wordt de positie van de strijders voor het socialisme in alle landen.

De Sowjet-Unie van haar kant, verdedigt en steunt de strijd van de arbeidersbeweging in de door het imperialisme beheerste landen.

Want zo het Leninisme ook bewezen heeft dat het mogelijk is in één land de macht van de arbeidersklasse te vestigen, dan betekent dit nog niet dat met de krachten van dit land alleen de definitieve overwinning van het socialisme verzekerd is en het socialistische land tegen interventie van de imperialisten is beveiligd.

Daartoe is de overwinning van de revolutie in, op zijn minst, enige landen noodzakelijk en daartoe is de steeds actievere solidariteit van de arbeidersbeweging in de imperialistische landen onontbeerlijk.

„Daarom“, schreef Stalin, „moet de revolutie van het overwinnende land zichzelf niet als een zelfgenoegzame grootheid beschouwen, maar als een steunpunt, een middel, om de overwinning van het proletariaat in andere landen te versnellen. Lenin drukte deze gedachte in twee woorden uit, door te zeggen, dat de taak van de zegevierende revolutie bestaat in het verwezenlijken van „het maximum van hetgeen in één land verwezenlijkt kan worden ten bate van de ontwikkeling, ondersteuning en verwekking van de revolutie in alle landen“ (Over de grondslagen van het Leninisme).

De gang van zaken in en na de Tweede Wereldoorlog heeft aanschouwelijk getoond wat dit betekent.

De Sowjet-Unie heeft door haar overwinning de arbeidersklasse en de werkers in de gehele wereld geholpen zich van het fascisme te bevrijden. Zij heeft hen in enkele landen in de gelegenheid gesteld de macht te veroveren en helpt hen daar het socialisme op te bouwen.

De Sowjet-Unie is niet alleen de sterke veste, maar ook de leerschool voor de arbeidersbeweging van de wereld.

Zij heeft haar niet alleen **een uitgewerkte theorie van de revolutie** gegeven, maar schonk haar tevens een schat van ervaring bij de toepassing ervan in de praktijk.

In de nieuwe landen, die in Oost-Europa en China zich aan de macht van het imperialisme onttrokken hebben, heeft de proletarische revolutie nieuwe uitingsvormen geschapen: de volksdemocratie. De arbeidersmacht kon echter slechts overwinnen en haar overwinning tegen alle aanslagen verdedigen door de beginselvaste toepassing van de beslissende elementen in de Leninistische theorie van de dictatuur van het proletariaat, zij het in een nieuwe vorm.

De arbeidersklasse en met haar verbonden progressieve krachten zien de weg naar het socialisme duidelijk voor zich. Want de Sovjet-Unie heeft de arbeidersbeweging ook een uitgewerkte en beproefde theorie van de socialistische opbouw gegeven, waardoor zij, eenmaal aan de macht gekomen, een betrouwbaar kompas bezit voor de verwezenlijking van haar doeleinden.

De methoden tot organisatie van de proletarische staatsmacht, van de socialistische industrie en de socialistische landbouw, de opbouw van de krijgs macht en de toepassing van de Stalinistische krijgskunst, de buitenlandse politiek, al deze gewichtige vraagstukken zijn thans helder en duidelijk

Zo is het tijdvak van het imperialisme de strijd voor het socialisme een wereldwijde strijd geworden, waarbij twee kampen in de gehele wereld tegenover elkaar staan opgesteld. Aan de ene zijde staan de overgebleven imperialistische machten en al wat reactionair, verrot en versleten is. Aan hun hoofd staat de sterkste imperialistische staat, de Verenigde Staten van Amerika.

Aan de andere zijde staan de „arbeiders aller landen" en mét hen al wat vooruitstrevend, gezond en levenskrachtig is. Zij worden aangevoerd door de Sowjet-Unie en de met haar steeds nauwer verbonden nieuwe socialistische-staten-in-opbouw.

De arbeidersorganisatie of groep, de vooruitstrevende mens in onverschillig welk land, die afstand zou doen van de leiding van de Sowjet-Unie in die strijd, doemt zichzelf tot machteloosheid en neder laag. Wie in dit wereldwijde front een „zelfstandige positie" zou willen innemen, of zelfs maar een losser maken van de verbondenheid en solidariteit van de werkers aller landen met de Sowjet-Unie voorstaat, komt in het kamp van de vijand terecht.

De rechtse sociaaldemocratische partijen, die zeggen naar het socialisme te streven doch terzelfdertijd de Sowjet-Unie bestrijden, hebben juist om die reden hun karakter als arbeidersbeweging verloren. Zij leven nog slechts bij de gratie en de steun van de imperialisten en zijn van arbeiderspartijen tot stoottroepen van de ergste reactie geworden, die nog slechts heil verwachten van een gewapende overweldiging van het socialisme in een nieuwe oorlog tegen de Sowjet-Unie. Welk een beslissende betekenis de imperialisten aan het brengen van tegenstelling tussen de arbeidersklasse in de imperialistische landen en de Sowjet-Unie hechten, bewijst het optreden van hun agenten in de arbeidersbeweging.

De imperialisten strijden voor het behoud van hun heerschappij, en het herstel daarvan

in landen waar zij haar verloren hebben, niet alleen op openlijke wijze maar ook met ondergrondse methoden.

Daartoe bedienen zij zich van hun trotskistische huurlingen en agenten van hun geheime diensten zoals de Tito-kliek in Joegoslavië en andere landen.

Deze stellen zich als „revolutionairen”, als „Leninisten” en „communisten” voor met dit ene verschil: zij vechten tegen de Sowjet-Unie en pogen de arbeiders en vooruitstrevende intellectuelen tegen haar op te hitsen.

Hieraan herkent men hen als vijanden van de arbeidersbeweging, want de tegenstelling tot de Sowjet-Unie leidt de arbeidersbeweging van de weg naar het socialisme af en versterkt de positie van het imperialisme.

De weg naar de macht van de arbeidersklasse, naar het socialisme is de weg van de gemeenschappelijke strijd onder aanvoering van de Sowjet-Unie en in onvoorwaardelijke solidariteit met haar.

Een andere weg is er niet en kan er niet zijn.

Slotbeschouwing.

De vernieuwing, verrijking en de toepassing van het Marxisme in het imperialistische tijdperk, die hierboven op enkele punten zijn geschetst, zijn de bijdrage, die Lenin de Mensheid geschonken heeft op haar weg naar een samenleving van stoffelijke overvloed en een ongekende bloei van het geestesleven, beschaving en vrijheid.

Niet alleen in de kringen van de arbeidersbeweging beseft men de betekenis van Lenin, ook burgerlijke geschiedschrijvers noemen Lenin, „de grootste mens van de twintigste eeuw.” Stalin is een leerling van Lenin.

De toepassing van het Leninisme in de Sowjet-Unie en in de internationale arbeidersbeweging is onverbreekelijk met de naam van Stalin verbonden.

Maar Stalin heeft méér gedaan dan alleen het Leninisme toepassen.

Hij heeft het voortgezet, verder uitgewerkt en door nieuwe bijdragen verrijkt.

Daarom noemen de strijders voor het Leninisme, de huidige communisten zich Stalinisten, d.w.z. strijders voor het Marxisme-Leninisme, zoals dat door Stalin is voortgezet, uitgewerkt en verrijkt.

De volgende aflevering van dit leerboek zal gewijd zijn aan de invloed van het Leninisme op de Nederlandse arbeidersbeweging en aan de leer van Lenin en Stalin over de Partij.

Vragen bij hoofdstuk IV

- 1) Welke betekenis hechten de communisten aan de parlementaire strijd?
- 2) Hoe dachten de reformisten over de betekenis van de theorie en hoe staan de communisten daar tegenover?
- 3) Waarin bestaat het verschil tussen de reformistische en de Leninistische opvatting van de partij?
- 4) Wat is de betekenis van de vrijheidsstrijd der koloniale volkeren voor de arbeidersklasse in de imperialistische landen?
- 5) Onder welke voorwaarden voltrekt zich de proletarische revolutie?
- 6) Wat is de betekenis van de S.U. voor de strijd van de arbeidersklasse in de kapitalistische landen?

Boeken voor de verdere studie van de in deze aflevering behandelde vraagstukken:

W. I. Lenin:

Het Imperialisme als hoogste stadium van
het kapitalisme *f* 1.—

J. W. Stalin:

Over de grondslagen van het Leninisme *f* 0.75

Het Marxisme en het nationale vraagstuk *f* 1.—

Geschiedenis der Communistische partij
der Sowjet-Unie (bolsjewiki) *f* 1.—

INHOUDSOPGAVE

	pag.
1. IMPERIALISME, HET HOOGSTE STADIUM VAN HET KAPITALISME	39
De herverdeling der wereld.	39
Twee revoluties in Rusland.	40
Revolutie en contra-revolutie in Europa en de koloniën	42
Crisis, fascisme en nieuwe oorlog	44
Socialistische opbouw in de Sowjet-Unie	45
De Tweede Wereldoorlog	46
2. HET NEDERLANDSE IMPERIALISME	50
Het financierskapitaal	51
De moderne roofridders van het monopolie-kapitaal	53
De Nederlandse kapitaalmagnaten	54
Invloed van de Tweede Wereldoorlog op Nederland	57
De ontwikkeling van de landbouw	58
Het lot van de werkers onder het imperialisme	60
Indonesië onder het imperialisme	63
3. WAT IS IMPERIALISME?	65
Monopolies en financierskapitaal	66
Kapitaaluitvoer en wereld-huishouding	67
Het imperialisme als voor-avond van de proletarische revolutie	68
Verwording en arbeiders-aristocratie	70
De tegenstellingen van het imperialisme	71
4. DE WEG NAAR DE MACHT	80
Reformistische dogma's en het Leninistische standpunt	81
Gevolgtrekkingen voor de arbeidersbeweging	83
De voorwaarden voor de revolutie	86
De Sowjet-Unie en de strijd voor het socialisme in de kapitalistische landen	90
Slotbeschouwing	95

Prijs 25 cent